UKÄ UNIVERSITETS KANSLERS ÄMBETET

Att studera i högskolan med funktionsnedsättning

Resultat från Studentspegeln

Att studera i högskolan med funktionsnedsättning, resultat från Studentspegeln
Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2025
Författare: Helen Dryler och Regina Vilkénas
Rapportnummer: 2025:20
Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06 Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se •

Innehåll

Sammanfattning 5

UKÄ har fått i uppdrag att följa upp funktionshinderspolitiken 9

Inledning 11

Det funktionshinderspolitiska målet 11

Studentspegeln i ett funktionshindersperspektiv 15

Hur vi definierar och mäter funktionsnedsättning 16

Rapportens upplägg och redovisning 18

Presentation av studenterna 20

Studiemotiv, lärande och undervisning 25

Studiemiljö och tillgänglighet 29

Fysisk studiemiljö 29

Digital studiemiljö 33

Schema 34

Hälsa och studiesociala förhållanden 36

Individuella stöd 40

Har studenterna kontaktat någon på lärosätet för att få stöd? 41

Lärosätenas stöd är viktigt för studenterna 47

Varför söker inte studenter stöd? 50

Behov av stöd utanför lärosätet 52

Diskriminering, särbehandling och sexuella trakasserier 56

Diskriminering på grund av funktionsnedsättning 57

Sexuella trakasserier 58

Studenternas ekonomi 59

Hur upplever studenterna sin ekonomi? 60

Avsaknad av kontantmarginal 61

Ekonomiska svårigheter är inte kopplat till någon viss funktionsnedsättning 62

Anpassade studiemedel 62

Framtidsplaner – vad händer efter studierna? 65

Framtida arbetsliv – hur ser möjligheterna ut? 66

Vem planerar för en forskarutbildning? 68

Slutsatser och reflektioner 71

Om undersökningen 81

Referenslista 86

Litteratur 86
Webbsidor och databaser 87

Sammanfattning

Drygt 10 000 av Sveriges studenter besvarade under 2024 UKÄ:s enkätundersökning Studentspegeln. Frågorna i enkäten rör studenternas studiesituation ur olika aspekter och har legat till grund för en rapport som UKÄ publicerade hösten 2025.[1] I denna rapport är det studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning som står i fokus. Vi jämför deras svar med svaren från studenter utan funktionsnedsättning. Vissa frågor har dock enbart besvarats av de studenter med funktionsnedsättning som upplever att deras funktionsnedsättning har begränsat eller hindrat dem i samband med studierna.

Många studenter har en funktionsnedsättning

Av samtliga studenter i undersökningen är det 35 procent som uppger att de har en funktionsnedsättning. I den siffran ingår studenter med olika typer av funktionsnedsättningar såsom hörselnedsättning, dyslexi, rörelsehinder et cetera, kroniska sjukdomar samt långvarig psykisk ohälsa. Andelen sjunker till 23 procent om vi endast inkluderar de studenter med funktionsnedsättning som också upplever sig begränsade eller hindrade i sin studiesituation.

Dessa studenter kan i sin tur uppleva varierande grad av begränsningar eller hinder och vi har gjort en indelning efter om det rör sig om vissa eller stora hinder.

- studenter utan funktionsnedsättning (65 procent)
- studenter med funktionsnedsättning som inte upplever hinder i studiesituation (12 procent)
- studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen (23 procent).
    - studenter med funktionsnedsättning som upplever vissa hinder i studiesituationen (17 procent)
    - studenter med funktionsnedsättning som upplever stora hinder i studiesituationen (6 procent).

Med begreppet funktionsvariation avser vi såväl studenter med som utan funktionsnedsättning eller funktionshinder. Vi använder det ibland som samlingsnamn för att underlätta språket i rapporten.[2]

[1] UKÄ (2025), *Studentspegeln 2025*. Rapport 2025:15.
[2] Som jämförelse är social bakgrund ett samlingsnamn för att beskriva de olika sociala bakgrunder som människor kan ha och som kan mätas och kategoriseras på olika sätt. Ett sätt att beskriva människors sociala bakgrund är exempelvis att kategorisera dem efter om de har högutbildade föräldrar, föräldrar med utbildning på mellannivå eller lågutbildade föräldrar.

Synen på vad man lärt sig liknande i olika grupper…

Det finns en del likheter mellan studenter med skilda funktionsvariationer. Till att börja med har de olika grupperna i stor utsträckning uppgett liknande motiv till varför de studerar. Nästan alla studenter, oavsett funktionsvariation, studerar till exempel på en viss högskoleutbildning för att de är intresserade av den. Oberoende av funktionsvariation har studenterna också förvärvat vissa typer av kunskaper i ungefär samma utsträckning – det handlar om ämneskunskaper, kritiskt och analytiskt tänkande, förmågan att använda vetenskapliga metoder, självständigt söka kunskap samt att reflektera över egna värderingar. Dessutom är en stor majoritet av alla studenter nöjda med sin utbildning och ger den omdömet ganska eller mycket bra, även om betyget från studenter som upplever stora funktionshinder i studiesituationen ligger något lägre.

… men studenter som upplever stora funktionshinder känner ofta stress, oro och utanförskap

Att studera i högskolan innebär att vara en del i ett socialt sammanhang, och här skiljer sig erfarenheterna åt mellan studenter med olika funktionsvariationer. En stor majoritet av studenterna utan funktionsnedsättning verkar känna sig inkluderade i olika studiesociala sammanhang eftersom de sällan känner sig utanför. Knappt 10 procent i denna grupp har uppgett att de ofta känner sig utanför i studiesituationen. Det är ungefär samma andel som bland de studenter med funktionsnedsättning som inte upplever studiemiljön som hindrande. Som kontrast känner sig drygt 40 procent av studenterna ofta utanför bland dem som upplever stora funktionshinder. Dessutom rapporterar denna grupp i klart större utsträckning känslor som stress och oro på grund av sin studiesituation än vad de två förstnämnda grupperna gör. Mellan dessa grupper placerar sig studenter som upplever vissa funktionshinder – det gäller såväl deras erfarenhet av socialt utanförskap som av stress och oro.

Missnöje med den fysiska studiemiljön bland studenter som upplever stora funktionshinder

Studenternas erfarenheter av hur tillgängligheten fungerar på lärosätet har vi bland annat mätt med hjälp av frågor om den fysiska studiemiljön. Hur nöjda studenterna är och om det skiljer sig åt mellan olika grupper varierar beroende på vilken studiemiljö som avses. De flesta studenter är nöjda med biblioteket och bibliotekstjänsterna, och det gäller oberoende av om de har någon funktionsnedsättning eller inte. Studenter som upplever funktionshinder, och speciellt stora hinder, uttrycker dock i flera fall ett jämförelsevis större missnöje med föreläsningssalar och rum för undervisning, rum för laborationer, rum för grupparbeten samt även rum för studieplatser.

Dessutom har studenter som upplever funktionshinder, och speciellt stora hinder, sämre erfarenheter av den digitala studiemiljön jämfört med andra studenter.

Långt ifrån alla studenter söker stöd från lärosätet

Frågor om individuella stöd och anpassningar för att kunna studera har enbart ställts till de studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen, det vill säga 23 procent av alla studenter. I denna grupp är det drygt 40 procent som har kontaktat någon på lärosätet för att få stöd med studierna.[3] Kvinnor och män söker stöd i samma utsträckning, däremot söker studenter som upplever stora funktionshinder oftare stöd från lärosätet (60 procent).

Den vanligaste kontaktvägen går via lärosätets samordnare för studenter med funktionsnedsättning. Men det finns också flera andra funktioner eller personer som studenterna vänder sig till för att få stöd, bland annat studievägledare eller studierektor, lärare och studenthälsan.

Skälen till varför studenter som upplever funktionshinder i studiesituationen inte har sökt stöd från sitt lärosäte varierar. Ett skäl är att man inte tycker att man behöver något stöd. Andra skäl handlar bland annat om att man inte har orkat ta någon kontakt med lärosätet för att få stöd, att man inte tror att man kan få något stöd eller att man helt enkelt inte vet vart man ska vända sig.

Stödet fungerar bättre vid examination än vid grupparbeten och självstudier

Studenter kan behöva olika typer av individanpassade stöd – dels beroende på vad de har för funktionsnedsättning och dels beroende på vilken studiesituation eller studiemiljö det handlar om. Av svaren i Studentspegeln framgår till exempel att det bland de studenter som har sökt stöd från lärosätet är det vanligt att behöva stöd i samband med examination medan det är färre som behöver stöd i samband med förflyttningar inom lärosätets område.

Om vi ser till de studenter som har sökt och som behöver stöd i en viss studiesituation, så tycker studenterna framför allt att de har fått tillräckligt med stöd i samband med examination och förflyttningar inom lärosätets område. Det stämmer dock inte in på alla studenter; ungefär var femte student har uppgett att det inte har fått något stöd i dessa studiesituationer fast de skulle behöva det.

Men framför allt efterfrågar studenterna mer stöd i samband med lärarledd undervisning, grupparbeten och självstudier. Bland de studenter

[3] Det motsvarar drygt 9 procent av samtliga studenter i undersökningen.

som behöver individanpassat stöd i samband med grupparbeten och självstudier uppger till exempel 46 procent att de helt saknar stöd från lärosätet i dessa studiesituationer.

Lärosätenas stöd viktigt för studenterna – men familj och vänner kan behöva rycka in

De studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen uppfattar stödet från lärosätet som viktigt. Till exempel uppger nästan samtliga studenter som har erbjudits stöd från lärosätet för att kunna studera att de antingen är helt beroende av lärosätets stöd eller att det har underlättat studierna. Samtidigt uppger de studenter som inte tycker att de har fått tillräckligt med stöd från lärosätet att de har påverkats negativt, och det gäller såväl deras mående som deras studieresultat. En del studenter har funderat på att avbryta sina studier.

Endast en mindre andel av studenterna som upplever funktionshinder i studiesituationen får någon form av stöd från samhället utanför lärosätet för att kunna studera. Var fjärde student tycker dock att stödet från samhället utanför lärosätet är otillräckligt. Och ännu fler, varannan student, är av den uppfattningen bland studenter som upplever stora funktionshinder i samband med studierna i högskolan.

De brister som studenterna har rapporterat gällande stöd från lärosätena och samhället i övrigt kompenseras i viss utsträckning av insatser från familj och vänner. En majoritet av studenterna som möter funktionshinder i samband med studierna får i större eller mindre utsträckning hjälp från familj eller vänner för att kunna studera.

Erfarenhet av kränkande särbehandling ökar med graden av funktionshinder

Funktionsnedsättning är en av sju diskrimineringsgrunder enligt diskrimineringslagen (2008:567). I Studentspegeln visar svaren från studenter med funktionsnedsättning att ju större hinder de möter i studiesituationen desto vanligare är det att de har upplevt sig särbehandlade på ett kränkande sätt. Det gäller både i förhållande till lärare eller annan personal och till andra studenter. Som exempel uppger 18 procent av studenterna som upplever stora funktionshinder och 6 procent av dem som upplever vissa funktionshinder att de har blivit särbehandlad på ett kränkande sätt av lärare eller annan personal. Bland studenter som har en funktionsnedsättning som inte hindrar dem i studierna är andelen 2 procent.

Studenter som upplever stora funktionshinder har stora ekonomiska svårigheter

Studenternas ekonomi varierar mellan olika grupper indelade efter deras funktionsvariation. I alla grupper har en viss andel av studenterna

ekonomiska svårigheter, men studenter som möter stora funktionshinder i samband med studierna rapporterar större ekonomiska svårigheter än alla andra grupper. Så ser det också ut för både kvinnor och män.

Många studenter tror att de kommer att få ett arbete

Oberoende av funktionsvariation ser majoriteten av studenterna ljust på sina framtida möjligheter att få jobba inom det område de utbildar sig för. Det gäller också studenter som upplever stora funktionshinder även om deras vision om den framtida arbetsmarknaden inte är fullt lika ljus som den är bland övriga studenter. De planerar dock att söka till forskarutbildningen i samma utsträckning som andra studenter.

UKÄ har fått i uppdrag att följa upp funktionshinderspolitiken

Denna rapport om studenter med funktionsnedsättning i högskolan har tagits fram inom ramen för regeringens uppdrag till UKÄ att följa upp funktionshinderspolitiken inom högre utbildning.[4] Den är ett viktigt bidrag till UKÄ:s långsiktiga arbete med att ta fram ett system för uppföljning av funktionshinderspolitiken inom den högre utbildningen. I och med Studentspegeln med insamlingsår 2024 har vi nu för första gången genomfört en större kvantitativ undersökning med fokus på studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning.

Vad kan undersökningen användas till?

De erfarenheter och upplevelser som studenter med funktionsnedsättning rapporterar ger viktig kunskap om vad som fungerar för dem i studiesituationen och var någonstans det brister, och där kanske åtgärder behöver sättas in. I det sammanhanget hoppas vi att undersökningens resultat kan vara till nytta för de som arbetar med funktionshindersfrågor inom exempelvis myndigheter, lärosäten och andra organisationer. Undersökningen utgör också ett avstamp inför kommande Studentspeglar samt att den möjliggör framtida uppföljningar med registeruppgifter av den här gruppen studenter, avseende exempelvis genomströmning i högskolan och etablering på arbetsmarknaden efter avslutade studier.

Studenternas uppfattningar och erfarenheter

Även om det kanske är uppenbart vill vi understryka att det är studenternas egna uppfattningar och erfarenheter som denna undersökning bygger på. Universitet och högskolor arbetar på olika sätt med att till exempel ge individanpassade stöd till studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen, skapa tillgänglighet till lärosätets lokaler

[4] Regeringsbeslut 2021-09-23 (S2019/02213, S2021/06595).

och arbeta förebyggande mot diskriminering. Denna undersökning är ingen utvärdering av det arbetet utan det är just studenternas upplevelser och erfarenheter som står i fokus. Vi kan inte heller uttala oss om studenternas förväntningar på stöd, anpassningar och tillgänglighet är rimliga eller inte. Undersökningen ger inte svar på den typen av frågor.

Inledning

Denna rapport om studenter med funktionsnedsättning har tagits fram inom ramen för UKÄ:s uppdrag från regeringen att följa upp funktionshinderspolitiken inom högre utbildning och forskning. Uppdraget är en del av regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 vilken riktar sig till flera myndigheter med ansvar inom olika områden.[5]

Till största delen ämnar UKÄ svara på uppdraget genom olika typer av utredningar, analyser och uppföljningar. I denna rapport är det studenternas perspektiv som står i fokus och vi beskriver studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning utifrån deras egna erfarenheter. Och även, skiljer sig deras erfarenheter från studenter utan funktionsnedsättning? För att belysa det har vi tagit hjälp av svaren från ett stort urval studenter som under 2024 besvarade UKÄ:s enkät Studentspegeln. Vi redovisar studenternas svar på de delar i enkäten som vi har bedömt är mest relevanta utifrån ett funktionshindersperspektiv – bland annat handlar det om hur studierna fungerar med hänsyn till individuella stöd och lösningar, tillgänglighet och diskriminering.[6]

UKÄ planerar för att framgent genomföra fler Studentspeglar och på så sätt skapa en tidsserie. En sådan tidsserie skulle kunna svara på om och hur studiesituationen har förändrats för studenter med och utan funktionsnedsättning. Resultaten i denna rapport blir en viktig utgångspunkt som framtida undersökningar kan jämföras med.

Det funktionshinderspolitiska målet

Regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 tar sin utgångspunkt i det nationella målet för funktionshinderspolitiken:

> Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.[7]

[5] Regeringsbeslut 2021-09-23 (S2019/02213, S2021/06595).
[6] Studenternas svar på frågorna i Studentspegeln ligger också till grund för en annan rapport från UKÄ, vilken belyser studentpopulationen i sin helhet utan något speciellt fokus på studenter med funktionsnedsättning. Se UKÄ (2025), *Studentspegeln 2025*. Rapport 2025:15.
[7] Regeringsbeslut 2021-09-23 (S2019/02213, S2021/06595).

Applicerat på högskolan och med utgångspunkt i det nationella målet för funktionshinderspolitiken ska således personer med funktionsnedsättning kunna studera i högskolan, och de ska kunna göra det på liknande villkor som personer utan funktionsnedsättning. Det funktionshinderspolitiska målet handlar alltså om *vad* som ska uppnås. Som framgår av målets skrivning så finns det också en förväntan om att det ska bidra till ökad jämställdhet.

Hur kan det funktionshinderspolitiska målet uppnås?

Men *hur* ska det funktionshinderspolitiska målet uppnås? I strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken har regeringen klargjort att det ska uppnås med hjälp av att man arbetar utifrån fyra inriktningar:

1. principen om universell utformning
2. befintliga brister i tillgängligheten
3. individuella stöd och lösningar för individens självständighet
4. förebygga och motverka diskriminering

Universell utformning innebär att olika delar av samhället utformas på sätt som gör alla delaktiga utan att det krävs särskilda anpassningar för vissa individer. Inom högskolans värld kan det till exempel handla om att den fysiska tillgängligheten fungerar väl på campus – sådant som hissar, dörröppnare, ramper et cetera. Nämnda exempel handlar således även om det andra arbetssättet, nämligen befintliga brister i tillgängligheten.

Med även om lösningar som dessa minskar behovet av speciella anpassningar för enskilda individer kommer det ändå att finnas behov av individuella stöd och lösningar, det vill säga det tredje arbetssättet. En individuell lösning för exempelvis en student som inte kan gå eller som går med svårigheter kan till exempel vara tillgång till fysiska hjälpmedel såsom rullstol eller rullator och kanske även personlig assistans.

De tre första arbetssätten hänger ihop och är beroende av varandra. En miljö, såsom exempelvis en campusmiljö, som utformas utifrån den universella principen, ökar tillgängligheten och minskar behovet av särskilda individuella lösningar. Dessutom hänger också det fjärde arbetssättet ihop med de tre första eftersom dessa när de genomförs bidrar till att förebygga och motverka diskriminering. Myndigheten för delaktighet (MFD) har också konstaterat att det är viktigt att arbeta med alla fyra

arbetssätt samtidigt för att nå det nationella målet för funktionshinderspolitiken.[8]

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

I det nationella målet för funktionshinderspolitiken anges FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som en utgångspunkt. I artikel 24 i konventionen erkänner konventionsstaterna rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning. Med tydlig relevans för högre utbildning, och därmed även UKÄ:s uppföljning, slår artikel 24 i konventionen bland annat fast att:

> Konventionsstaterna ska säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång till allmän högre utbildning, yrkesutbildning, vuxenutbildning och livslångt lärande utan diskriminering och på lika villkor som andra. I detta syfte ska konventionsstaterna säkerställa att skälig anpassning erbjuds personer med funktionsnedsättning.[9]

Detta stycke i artikel 24 beskriver vad som ska uppnås, det vill säga bland annat tillgång till allmän högre utbildning. Därutöver framgår det på ett övergripande plan hur det ska uppnås, det vill säga utan diskriminering och med skälig anpassning. Förslagsvis kan man inom ramen för skälig anpassning syfta på arbetssätten universell utformning, tillgänglighet samt individuella stöd och lösningar.

Lärosätenas ansvar

Lärosätenas arbete med de fyra arbetssätten sker inom ramen för den lagstiftning och reglering som finns på området. Vi ska här inte fördjupa oss i denna men vi vill nämna att de lärosäten som är statliga myndigheter har ett särskilt ansvar för genomförandet av funktionshinderspolitiken i sin verksamhet.[10] Lärosätenas verksamhet omfattas också av diskrimineringslagen (2008:567) som sedan 2015 innefattar bestämmelser om bristande tillgänglighet[11] och sedan 2017 bestämmelser om aktiva åtgärder för att motverka diskriminering oavsett funktionsnedsättning eller någon annan diskrimineringsgrund.[12]

---

[8] MFD:s webb, https://www.mfd.se/utgangspunkter/funktionshinderspolitiken/lar-om-politikens-mal-och-inriktning/politikens-fyra-arbetssatt/ [hämtad 2025-08-22]
[9] Utrikesdepartementet (2008), *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.* SÖ 2008:26.
[10] SFS 2001:526. Förordning om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken.
[11] Prop. 2013/14:198, *Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering.*
[12] Prop. 2015/16:135, *Ett övergripande ramverk för aktiva åtgärder i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter.* Funktionsnedsättning är en av sju diskrimineringsgrunder.

I högskolelagen (1992:1434) finns sedan början av 2000-talet en bestämmelse om att högskolorna aktivt ska främja och bredda rekryteringen till högskolan (1 kap. 5 § fjärde stycket). Lärosätena har i sitt arbete med breddad rekrytering riktat sig till olika grupper i befolkningen som är underrepresenterade i högskolan, och personer med funktionsnedsättning har ibland varit en av dem.[13]

Ett viktigt styrmedel för regeringen är lärosätenas regleringsbrev. I det gemensamma regleringsbrevet från 1993/94 för universitet och högskolor nämns för första gången att lärosätena bör avsätta medel för att tillgodose behoven hos studenter med funktionsnedsättning.[14] I regleringsbrevet för 2025 anger regeringen istället att lärosätena får hos Stockholms universitet ansöka om bidrag för särskilt pedagogiskt stöd, inklusive teckenspråkstolkning, för studenter med funktionshinder i studiesituationen för de kostnader som överstiger 0,3 procent av anslaget eller bidraget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.[15] Särskilt pedagogiskt stöd, oftare benämnt riktat pedagogiskt stöd (RPS), är en stödform som innebär att lärosätet genomför olika åtgärder i syfte att undanröja, kompensera eller överbrygga hinder som kan uppstå i studiesituationen för en student med funktionsnedsättning. Åtgärderna kan också innefatta arbete med bristande tillgänglighet.[16] I högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) finns dock inga specifika bestämmelser om rätt till pedagogiskt stöd för studenter med funktionsnedsättning.

Ansvar som ligger utanför högskolan

Även om universitet och högskolor på olika sätt arbetar för att studenter med funktionsnedsättning ska kunna rekryteras till och genomföra en högskoleutbildning på liknande villkor som andra studenter så sträcker sig inte deras ansvar hur långt som helst. Om en student ska kunna studera kan hen också vara i behov av stöd som ligger utanför lärosätenas direkta ansvar.

Färdtjänst till och från lärosätet kan tjäna som ett exempel på en stödform som inte är lärosätets ansvar, men som kan vara avgörande för om en student ska kunna bedriva högskolestudier. Ansvaret ligger här istället

---

[13] Se till exempel UKÄ (2022), *Universitets och högskolors arbete med att främja och bredda rekryteringen till högre utbildning. Tematisk utvärdering, del 2.*
[14] Utbildningsdepartementet. *Statsliggaren 1993/94. Gemensamma bestämmelser för universitet och högskolor m.m.*
[15] Utbildningsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende universitet och högskolor.* I det regleringsbrevet finns ingen uttrycklig formulering om skyldigheter att beakta behov hos studenter med funktionshinder. I regleringsbrevet avseende budgetåret 2025 till Stockholms universitet framgår dock att de har som återrapporteringskrav att i årsredovisningen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits vid universitet och högskolor för att förbättra situationen för studenter som upplever funktionshinder i studiesituationen och kostnaderna för de pedagogiska stödåtgärderna. Vidare ska det kända antalet studenter som upplever funktionshinder i studiesituationen med fördelning per funktionsnedsättning och kön framgå.
[16] För mer information om RPS, se UKÄ:s rapport *Stöd till studenter med funktionsnedsättning, en kartläggning av det riktade pedagogiska stödet vid universitet och högskolor*. Rapport 2025:5.

enligt lagen (1997:736) om färdtjänst hos kommunen alternativt regionen, i de fall som ansvaret har överlåtits dit.

Studentspegeln i ett funktionshindersperspektiv

Studentspegeln är en enkätundersökning om studenternas studiesituation ur olika aspekter som genomförs av UKÄ och som riktar sig till ett stort och representativt urval av Sveriges studenter. Undersökningen har genomförts några gånger tidigare. Den senaste datainsamlingen genomfördes 2024 och en första redovisning av studenternas svar har publicerats i rapporten *Studentspegeln 2025*.[17] Samma datamaterial ligger till grund för resultaten i denna rapport där det är studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning som står i fokus. Det är först i och med insamlingen 2024 som UKÄ har lagt ner ett större arbete på att urskilja studenter med olika funktionsvariationer på ett relevant sätt, vilket har varit en central del i arbetet med enkäten.

De fyra inriktningar som regeringen har fastställt för att nå det nationella målet för funktionshinderspolitiken har varit en viktig utgångspunkt när vi har tagit fram frågor om studenternas studievillkor. I enkäten ingår frågor inom tre av inriktningarna. Det gäller tillgänglighet i samband med studierna, individuella stöd och lösningar samt om det förekommer diskriminering i studiesituationen. Därutöver finns det andra områden som vi vill täcka in för att beskriva studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning. Studenternas ekonomi är ett exempel på ett sådant område.[18] Flera av de frågor som i samband med datainsamlingen 2024 formulerades med funktionshindersperspektivet i åtanke har inte ingått i tidigare speglar.

I samband med Studentspegelns datainsamling 2024 lade vi alltså större vikt vid hur vi ska formulera frågor om funktionsnedsättning än vad vi har gjort i tidigare undersökningar. Under nästa rubrik ger vi därför en mer utförlig beskrivning av begreppet funktionsnedsättning, hur det definieras och hur vi mäter det.

---

[17] UKÄ (2025), *Studentspegeln 2025*. Rapport 2025:15.
[18] Universitets- och högskolerådets (UHR) rapport *En inblick i studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning – Eurostudent VI*, rapport 2018:5, har fungerat som inspirationskälla till att ställa frågor om studenternas ekonomi. UHR fann att den enskilt viktigaste skillnaden mellan studenter med och utan funktionsnedsättning var att den förra upplevde ekonomiska svårigheter i betydligt större utsträckning.

Hur vi definierar och mäter funktionsnedsättning

När det gäller den teoretiska definitionen av funktionsnedsättning har vi utgått från Socialstyrelsens rekommenderade terminologi som återfinns i deras termbank. Där definieras även begreppet funktionshinder, vilket också är ett viktigt begrepp i denna undersökning.[19]

Funktionsnedsättning
Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga hos en person. Nedsättningen kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada.

Funktionshinder
Begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Exempel på begränsningar är svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i utbildning, arbetsliv och i sociala relationer.

Begreppet *funktionsvariation* finns inte med i Socialstyrelsens termbank men förekommer i rapporten. Med funktionsvariation avser vi såväl studenter med och utan funktionsnedsättning eller funktionshinder. Vi använder det ibland som samlingsnamn för studenternas olika funktionsförmågor i syfte att underlätta språket i rapporten.[20]

Hur UKÄ har frågat om funktionsnedsättning i Studentspegeln

Vi har utformat frågorna om studenternas eventuella funktionsnedsättning i Studentspegeln med två syften:

- Möjliggöra jämförelser mellan studenter med och utan funktionsnedsättning.
- Möjliggöra riktade frågor om behov och erfarenheter av stöd till den grupp studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen.

I förlängningen är syftet även att kunna göra jämförelser över tid.

Vår utgångspunkt är studentens egen upplevelse. Undersökningen är således inte en objektiv mätning av andelen studenter med en funktionsnedsättning. Det är inte heller möjligt att använda register för att definiera gruppen vi är intresserade av.

[19] https://termbank.socialstyrelsen.se/
[20] Notera att vi inte använder funktionsvariation som synonymt med begreppet funktionsnedsättning, vilket är i linje med Myndigheten för delaktighets (MFD) rekommendation. Se MFD:s digitala utbildning Delaktighetsguiden på deras webbplats.

Vi har utgått från SCB:s nationella fråga *Har du någon funktionsnedsättning* samt från de förutsättningar som krävs för att ha möjlighet att få riktat pedagogiskt stöd i högre utbildning.[21]

Följande funktionsnedsättningar har studenter beretts tillgång till stöd för vid svenska lärosäten:[22]

- dyslexi/specifika läs- och skrivsvårigheter
- neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF)
- nedsatt rörelseförmåga
- synnedsättning
- hörselnedsättning
- psykisk ohälsa
- andra varaktiga begränsningar av funktionsförmågan.

Frågorna om funktionsnedsättning består av fasta svarsalternativ där vi exemplifierar olika typer av funktionsnedsättningar med utgångspunkt i de som listats ovan.

Därefter har vi också ställt en uppföljande fråga om funktionsnedsättningen har inneburit någon begränsning i samband med studierna. Svarsalternativen var *Ja, i stor utsträckning, Ja, i viss utsträckning* och *Nej*. Genom den uppföljande frågan har vi kunnat identifiera de studenter som kan ha behov eller erfarenhet av stöd i studiesituationen.

Frågorna om funktionsnedsättning och eventuella begränsningar i studiesituationen på grund av funktionsnedsättningen har gett upphov till följande grupper av studenter.[23]

1. **Studenter utan funktionsnedsättning**
   Studenter som har angett att de *inte* har någon funktionsnedsättning, det vill säga varken dyslexi eller dyskalkyli, NPF, hörselnedsättning, synnedsättning (även med glasögon eller linser), nedsatt rörelseförmåga, fysiska kommunikationssvårigheter, kronisk sjukdom, långvarig psykisk ohälsa eller någon annan funktionsnedsättning.

2. **Studenter med funktionsnedsättning**
   Studenter som har angett att de *har* en funktionsnedsättning såsom dyslexi eller dyskalkyli, NPF, hörselnedsättning, synnedsättning (även med glasögon eller linser), nedsatt rörelseförmåga, fysiska kommunikationssvårigheter, kronisk sjukdom, långvarig psykisk ohälsa eller någon annan funktionsnedsättning.

[21] I kapitlet *Om undersökningen* finns mer information om bakgrunden till denna fråga.
[22] Stockholms Universitet, *Årsredovisning 2023*.
[23] I kapitlet *Om undersökningen* i slutet av rapporten finns mer information om att formulera frågor om funktionsnedsättning.

2.1 Studenter med funktionsnedsättning som *inte* upplever hinder i studiesituationen
Studenter med funktionsnedsättning som *inte* har upplevt sig begränsade i studiesituationen.

2.2 Studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen
Studenter med funktionsnedsättning som har upplevt sig begränsade i studiesituationen.

2.2.1 Studenter som upplever *stora* hinder
Studenter med funktionsnedsättning som i stor utsträckning har upplevt sig begränsade i studiesituationen.

2.2.2 Studenter som upplever *vissa* hinder
Studenter med funktionsnedsättning som i viss utsträckning har upplevt sig begränsade i studiesituationen.

Grupperna 1 och 2 är ömsesidigt uteslutande, det vill säga en student kan bara ingå i en av dessa grupper. Grupperna 2.1. och 2.2 är undergrupper till grupp 2. Grupperna 2.2.1 och 2.2.2 är undergrupper till 2.2.

Rapportens upplägg och redovisning

Huvuddelen av denna rapport utgörs av en redovisning av studenternas erfarenheter av sin studiesituation som vi har organiserat i följande kapitel:

- Studiemotiv, lärande och undervisning
- Studiemiljö och tillgänglighet
- Hälsa och studiesociala förhållanden
- Individuella stöd
- Diskriminering, särbehandling och sexuella trakasserier
- Studenternas ekonomi
- Framtidsplaner – vad händer efter studierna?

Vi inleder dock med att i nästa kapitel *Presentation av studenterna* redogöra för studentgruppens sammansättning med avseende på bland annat funktionsnedsättning, ålder och kön. I ett avslutande kapitel diskuterar vi och drar slutsatser med grund i de resultat som framkommer samt blickar mot möjliga framtida studier.

Nästan samtliga frågor i Studentspegeln har fasta svarsalternativ, men det finns också en öppen fråga där studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen har kunnat berätta om sina erfarenheter av att vara student. Det är många studenter som har fyllt i ett

fritextsvar och vi har sökt att levandegöra en del av de kvantitativa resultaten med några citat som är hämtade från dessa fritextsvar.

Studenter med olika funktionsvariationer – grupper som redovisas

I redovisningen av studenternas studievillkor har vi indelat studenterna i olika grupper med grund i deras olika funktionsvariationer. Dessa grupper samt deras andel av det totala antalet studenter i undersökningen är som följer:

- studenter utan funktionsnedsättning (65 procent)
- studenter med funktionsnedsättning som *inte* upplever hinder i studiesituationen (12 procent)
- studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen (23 procent).
    - studenter med funktionsnedsättning som upplever vissa hinder i studiesituationen (17 procent)
    - studenter med funktionsnedsättning som upplever stora hinder i studiesituationen (6 procent).

För en mer exakt beskrivning av de olika grupperna, se det tidigare avsnittet *Hur UKÄ har frågat om funktionsnedsättning i Studentspegeln*.

De flesta kapitlen innehåller jämförelser av studenter enligt grupperingen ovan. I kapitlet om individuella stöd ingår dock endast de studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen. Ibland redogör vi för finare indelningar som är baserade på studenternas typ av funktionsnedsättning (nedsatt hörsel, dyslexi, NPF, psykisk ohälsa et cetera). I många fall presenterar vi resultat uppdelade på kvinnor och män.

Svaren på frågorna uppdelade på olika studentgrupper finns också i en tabellbilaga på UKÄ:s webbplats.

Hur vi skriver om grupperna

För att det i resultatredovisningen ska bli tydligt vilken grupp som aves har vi sökt att begränsa i vilken utsträckning vi varierar namnen på de olika grupperna. Samtidigt skulle texten riskera att bli väl klumpig om inga variationer tillåts. När vi till exempel skriver om studenter med funktionsnedsättning som upplever någon form av begränsning eller hinder i studiesituationen så kan vi till exempel skriva ”studenter som upplever funktionshinder” i syfte att förenkla framställningen. I speciellt tabeller och diagram har vi valt att vara mer kortfattade.

Presentation av studenterna

I det här kapitlet presenterar vi studentgruppen som vi drar slutsatser om i rapporten. Vi redovisar andelen studenter med olika funktionsvariationer. Dessutom redovisar vi hur studenterna fördelar sig mellan kvinnor och män, åldersgrupper samt inrikes och utrikes födda – andelen studenter med funktionshinder redovisas för varje grupp.

Studenterna i undersökningen

Studentspegeln är en enkätbaserad undersökning som syftar till att ge en bild av högskolestudenters uppfattning om och erfarenheter av sin utbildning och studiesituation. Undersökningen riktar sig till studenter som har studerat i minst ett år vid samma lärosäte. Vi kallar dem erfarna studenter. Inresande studenter ingår inte i undersökningen.

Vårterminen 2024 studerade ungefär 368 500 studenter vid en svensk högskola. Av dem var det cirka 163 000 studenter som kan räknas som erfarna studenter enligt de uppsatta kriterierna. Det är deras erfarenheter som svaren från undersökningen speglar.

Av resultaten framgår att 35 procent av studenterna har en funktionsnedsättning, inklusive långvarig psykisk ohälsa och kronisk sjukdom. Andelen sjunker till 23 procent om vi endast inkluderar de studenter som har en funktionsnedsättning som innebär begränsningar eller hinder i studiesituationen – 17 procent upplever vissa hinder i studiesituationen medan 6 procent upplever stora hinder.

Figur 1. Totalt antal studenter, studenter i undersökningen, studenter med funktionsnedsättning, studenter med och utan hinder i studiesituationen och övriga studenter.*

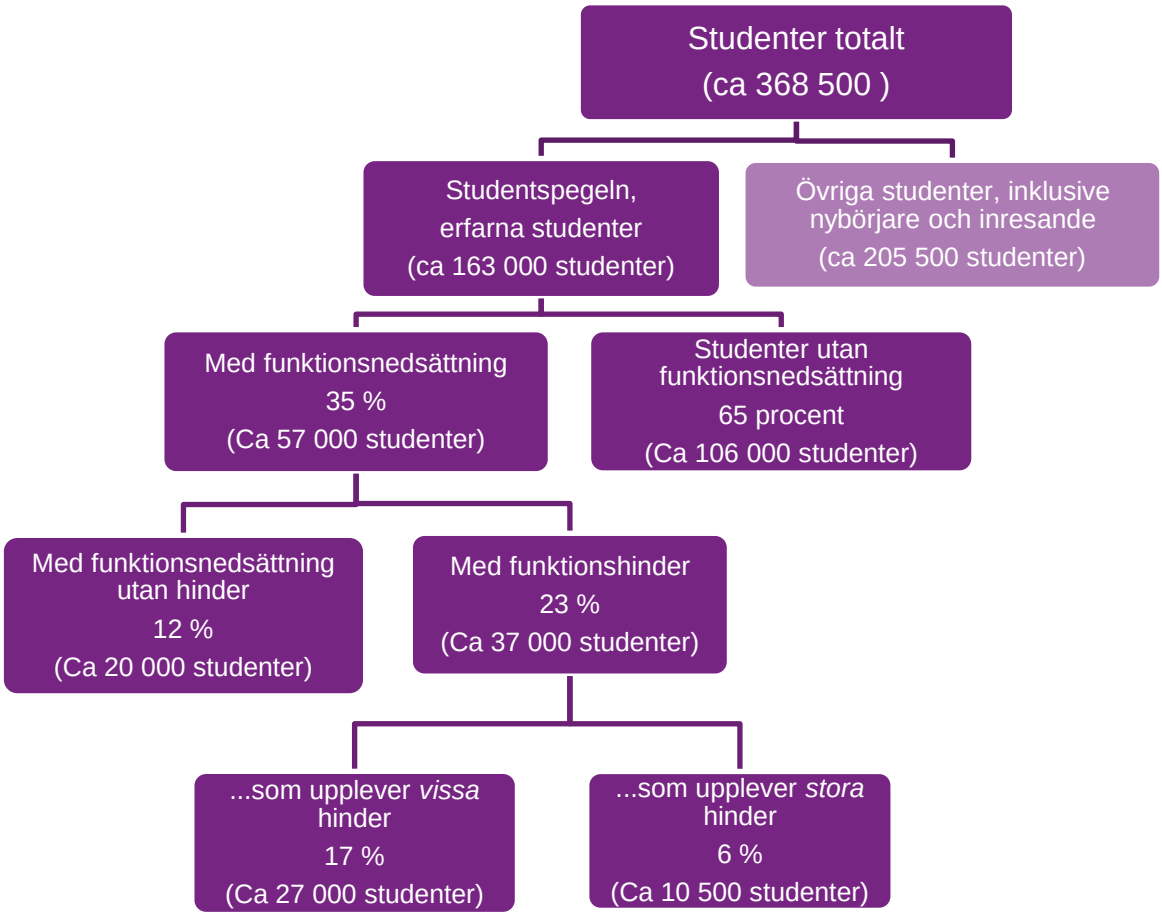

*Antalsuppgifter är avrundade till närmaste femhundratal och procent är avrundade till närmaste heltal.

Utifrån de självskattade svaren på frågorna om funktionsnedsättning kan vi se vilken typ av funktionsnedsättning studenterna har: 19 procent har någon form av långvarig psykisk ohälsa, 12 procent har en kronisk sjukdom, 5 procent har dyslexi eller dyskalkyli, 6 procent har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF), 2 procent har en hörselskada, 2 procent har svårt att se (även med glasögon eller linser), 1 procent har nedsatt rörelseförmåga och 4 procent anger annan funktionsnedsättning.

Tabell 1. Studenternas typ av funktionsnedsättning.

Funktionsnedsättning	Procent
Dyslexi eller dyskalkyli	5
Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF)	6
Hörselskada	2
Svårt att se	2
Nedsatt rörelseförmåga	0,5
Kronisk sjukdom	12
Långvarig psykisk ohälsa	19
Annat	4

Det är vanligt att studenter anger flera olika typer av funktionsnedsättningar och därför summerar inte de enskilda andelarna till 35 procent i den här tabellen.

Studentgruppens sammansättning

I det här avsnittet redovisar vi hur sammansättning ser ut bland de erfarna studenterna i den här undersökningen. Det framgår exempelvis att det är fler kvinnor än män och mer än hälften av studenterna är 25 år eller yngre. Eftersom en stor del av rapporten handlar om studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen redovisar vi även andelen studenter med funktionshinder i respektive grupp.

Kön

Av de studenter som ingår i undersökningens population är 61 procent kvinnor och 39 procent män.

Tabell 2. Studenterna redovisade efter kvinnor och män.
Procentuell fördelning och andel med funktionshinder.

Kön	Procent	Andel med funktionshinder
Kvinnor	61	27
Män	39	16
Totalt	100	23

Andelen med funktionshinder är högre bland kvinnor än män. Det beror delvis på att långvarig psykisk ohälsa och kronisk sjukdom är vanligare bland kvinnor.

Ålder

Majoriteten, 57 procent av studenterna, är 25 år eller yngre, 31 procent är mellan 26 och 35 år och 13 procent är 36 år eller äldre.

Tabell 3. Studenterna redovisade efter åldersgrupper.
Procentuell fördelning och andel med funktionshinder.

Ålder	Procent	Andel med funktionshinder
25 år eller yngre	57	22
26–35 år	31	28
36 år eller äldre	13	17
Totalt	100	23

Det är en större andel med funktionshinder bland studenter i åldern 26–35 år, 28 procent, jämfört med övriga åldersgrupper. Bland studenter som är 25 år eller yngre upplever 22 procent funktionshinder i studiesituationen, medan 17 procent gör det bland studenter som är 36 år och äldre. Det är vanligare med långvarig psykisk ohälsa bland studenter i 26–35 års ålder, vilket till stor del förklarar den högre andelen med funktionshinder i den gruppen.

Inrikes och utrikes födda

Av studenterna som ingår i undersökningens population är 80 procent inrikes födda och 20 procent är utrikes födda.

Tabell 4. Studenterna redovisade efter inrikes och utrikes födda.
Procentuell fördelning och andel med funktionshinder.

Inrikes/utrikes född	Procent	Andel med funktionshinder
Inrikes födda	80	24
Utrikes födda	20	18
Totalt	100	23

Det är vanligare med funktionshinder bland inrikes födda jämfört med utrikes födda studenter. Det beror till stor del på att långvarig psykisk ohälsa är vanligare bland inrikes födda, 20 procent har det jämfört med 13 procent bland studenter som är utrikes födda.

Utbildningsområden

Liksom i tidigare Studentspeglar har vi delat in utbildningarna i 11 olika utbildningsområden. Det är en något större andel studenter med funktionshinder inom Humaniora och teologi, Naturvetenskap, matematik och datautbildning, Vård och receptarieutbildningar samt Övriga utbildningar jämfört med genomsnittet. Andelen studenter med funktionshinder är samtidigt jämförelsevis något mindre inom utbildningsområdena Läkare,

tandläkare och apotekare, Högskoleingenjörer och annan teknisk utbildning samt Civilingenjörsutbildning.

Heltid eller deltidsstudier

Knappt 10 procent av studenterna uppger att de studerar på deltid. Det gäller för studenter med funktionshinder så väl som för övriga studenter.

Distansstudier

Ungefär 18 procent av studenterna uppger att de studerar på distans. Distansstudier innebär här att antingen all undervisning sker på distans eller att distansundervisningen är kombinerad med fysiska träffar. Andelen med funktionshinder är lika stor bland studenter som studerar på distans som bland de som inte studerar på distans, cirka 23 procent.

Studiemotiv, lärande och undervisning

I det här inledande kapitlet har vi samlat övergripande resultat från olika delar av undersökningen som framför allt handlar om studenternas syn på vad de har lärt sig och hur undervisningen fungerar. Det ger en bild av hur studenter med funktionsnedsättning upplever sina högskolestudier i stort – och om deras upplevelser är liknande eller skiljer sig från andra studenters upplevelser. Tycker till exempel både studenter med och utan funktionsnedsättning att deras utbildning har bidragit till att de fått goda ämneskunskaper? Vi inleder dock med att redogöra för studenternas motiv till att börja studera i högskolan.

I det här kapitlet redovisar vi resultat från frågor som har ställts till alla studenter.

Sammanfattande resultat

- De flesta studenter har påbörjat sina studier i högskolan för att de är intresserade av sin utbildning och för att förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden. Det gäller både studenter med och utan funktionsnedsättning.

- Studenter med såväl som utan funktionsnedsättning är sammanfattningsvis nöjda med sin utbildning. En stor majoritet tycker att den är ganska eller mycket bra, men studenter med stora funktionshinder i studiesituationen ger utbildningen ett något lägre betyg.

- Generellt visar resultaten på många likheter mellan studenter med skilda funktionsvariationer när det gäller i vilken grad utbildningen bidragit till förvärvade kunskaper, exempelvis ämneskunskaper och förmågan att använda vetenskapliga metoder.

- Studenter som upplever stora funktionshinder är mindre nöjda än övriga studenter med lärarnas undervisning – det gäller bland annat hur lärarna förklarar svåra begrepp och teorier samt vilket stöd de ger studenterna.

Studiemotiv

Ungefär 95 procent av studenterna som läser vid universitet och högskolor studerar för att de i ganska eller mycket hög grad är intresserade av sin utbildning. De studerar också i ganska eller mycket hög grad, nästan

90 procent, för att förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden. Det gäller för alla studenter oberoende av deras funktionsvariation.

Att se utbildning som ett sätt att förändra samhället är också vanligt, 82 procent ser det så i ganska eller mycket hög grad. Huruvida man gör det skiljer sig inte heller mellan personer med och utan funktionsnedsättning.

En minoritet av studenterna ser arbetslöshet som alternativet till studier. Bland alla studenter är det 17 procent som i ganska eller mycket hög grad ser arbetslöshet som alternativet till studier. Studenter utan funktionsnedsättning och studenter med funktionsnedsättning som inte har varit hindrande i studiesituationen har svarat på ungefär samma sätt – för 15 respektive 18 procent har arbetslöshet varit ett alternativ till studier. Den bakgrunden till varför man studerar är jämförelsevis vanligare bland studenter som upplever funktionshinder i studiesituationen, i synnerhet om de upplever stora hinder – 31 procent av dem ser arbetslöshet som alternativet till studier. Det gäller för både kvinnor och män, men är vanligare bland männen.

Nöjda studenter

Generellt sett är studenterna nöjda med sin utbildning – 87 procent av alla studenter tycker att utbildningen sammanfattningsvis är ganska eller mycket bra. Studenter med funktionsnedsättning utan hinder samt med vissa funktionshinder delar den bilden. Däremot ger studenter med stora funktionshinder i studiesituationen ett något lägre sammanfattande betyg, 72 procent anser att utbildningen är ganska eller mycket bra.

Vad har studenterna lärt sig?

I Studentspegeln finns ett antal olika frågor om i vilken utsträckning utbildningen bidragit till olika kunskaper. Resultaten visar att studenter med och utan funktionsnedsättning i stort sett har förvärvat liknande kunskaper. Till exempel finns det inte några tydliga skillnader mellan grupperna när det handlar om ämneskunskaper, att tänka kritiskt och analytiskt, förmågan att använda vetenskapliga metoder, självständigt söka kunskap samt reflektera över egna värderingar. En stor majoritet av studenterna i samtliga grupper tycker att de har tagit till sig dessa olika kunskaper i ganska eller mycket hög grad – exempelvis tycker mer än 90 procent av studenterna i samtliga grupper att utbildningen har gett dem goda ämneskunskaper.

Studentgrupperna har även ungefär samma uppfattning när det gäller frågor som rör om utbildningen har bidragit till ökat engagemang i samhällsutvecklingen eller om utbildningen bidragit till att ge kunskap om genus och jämställdhet samt hållbar utveckling.

När det gäller huruvida studenterna upplever att utbildningen har bidragit till yrkesrelaterade kunskaper och färdigheter skiljer dock studenter som

upplever stora funktionshinder i studiesituationen ut sig något. De upplever i något lägre utsträckning att utbildningen i ganska eller mycket hög grad har bidragit till det, 68 procent, jämfört med 77–79 procent i de övriga grupperna. Eventuellt bidrar denna skillnad mellan grupperna till att studenter som upplever stora funktionshinder i lägre utsträckning än övriga grupper anser sig väl förberedda för ett framtida arbetsliv. Det är ett resultat som vi återkommer till i kapitlet *Framtidsplaner – vad händer efter studierna.*

Examinationer

När det gäller examinationer skiljer sig upplevelsen lite mer mellan studentgrupperna. Studenter med och utan funktionsnedsättning tycks dock ha samma bild av i vilken grad examinationer har krävt inlärning av faktakunskaper, runt 75 procent tycker att det har krävts i ganska eller mycket hög grad. Studenterna har också tagit del av tidigare examinationer i ungefär lika stor utsträckning.

Däremot finns det skillnader när det gäller uppfattningen om huruvida man har fått information om betygskriterier samt om man upplevt att frågor och problem har varit oklart formulerade. Det är studenter med stora funktionshinder i studiesituationen som i högre utsträckning upplevt de problemen. Det hänger troligen samman med att det även är en större andel i den gruppen som anser att det är svårt att bli godkänd på examinationerna, 50 procent tycker det i ganska eller mycket hög grad jämfört med drygt 30 procent i övriga grupper.

Lärarna

Studenterna anser i stor utsträckning att lärarna i ganska eller mycket hög grad är kunniga inom sitt ämnesområde (91–95 procent) och att de kommer förberedda till undervisningen (88–93 procent). Det gäller alla studenter och skiljer sig inte mellan studenter med respektive utan funktionsnedsättning.

Men det finns också några skillnader mellan studentgrupperna i synen på lärarna och deras undervisning. Runt 70 procent av studenterna som upplever stora funktionshinder tycker att lärarna i ganska eller mycket hög grad förklarar svåra begrepp och teorier på ett tydligt sätt samt har tillräcklig digital kompetens. Det är mindre än i de övriga grupperna där runt 80 procent delar den uppfattningen.

Genomgående är studenterna något mindre nöjda med hur lärarna engagerar och möjliggör för studenterna att vara aktiva i undervisningen. Studenter som möter stora funktionshinder i studiesituationen är de som är minst nöjda – 54 procent tycker att lärarna i ganska eller mycket hög grad engagerar och möjliggör för studenterna att vara aktiva i undervisningen. I övriga grupper är det runt 65 procent som tycker så.

Sammanfattningsvis är alltså studenter som möter stora hinder i studiesituationen jämförelsevis lite mindre nöjda med hur lärarna engagerar, förklarar svåra begrepp och teorier, samt anser inte i lika hög grad att de har tillräcklig digital kompetens. Det kan eventuellt hänga ihop med att den studentgruppen också i betydligt lägre grad upplever att lärarna ger dem det stöd de behöver. Av studenter med stora funktionshinder i studiesituationen är det 44 procent som anser att lärarna ger dem det stöd de behöver att jämföra med cirka 75 procent av studenterna med funktionsnedsättning utan hinder i studiesituationen samt studenterna utan funktionsnedsättning och 67 procent av de som möter vissa hinder i studiesituationen.

Studiemiljö och tillgänglighet

Studiemiljön är viktig för framgångsrika studier i högskolan och för att man ska trivas med studierna. Studiemiljön är studenternas arbetsmiljö och alla universitet och högskolor ska bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete där studenternas arbetsmiljö kontinuerligt följs upp.

En förutsättning för god studiemiljö är förstås att den också är tillgänglig för alla studenter. Att reducera brister i tillgängligheten är ett av de fyra arbetssätt som regeringen har pekat ut för att kunna säkerställa jämlika levnadsvillkor för den som lever med funktionsnedsättning.

I Studentspegeln tillfrågades alla studenterna om olika aspekter av den fysiska och digitala studiemiljön. Utifrån resultaten som beskrivs i det här kapitlet får vi en indikation på om studenter med funktionsnedsättning har en annan upplevelse av studiemiljön jämfört med övriga studenter. Att studiemiljön är viktig för studenter märks i många av de fritextsvar som har lämnats av studenterna.

Sammanfattande resultat

- Studenterna är överlag nöjda med studiemiljön men studenter med funktionshinder är genomgående mindre nöjda än övriga studenter.
- Studenter med stora funktionshinder i studiesituationen är de som är minst nöjda med både den fysiska och digitala studiemiljön. Mest nöjda är studenter utan funktionsnedsättning och studenter med funktionsnedsättning utan hinder i studiesituationen.
- Studenter med och utan funktionshinder tar i lika stor utsträckning del av inspelade föreläsningar eller inspelat material när de har tillgång till det.

Fysisk studiemiljö

Överlag är studenterna nöjda med den fysiska studiemiljön.[24] Framför allt är de nöjda med bibliotek och bibliotekstjänster samt föreläsningssalar och rum för undervisning, medan de är något mindre nöjda med rum

[24] För att kunna jämföra vad studenterna tycker om olika typer av lokaler har vi exkluderat svarsalternativet vet inte/inte aktuellt i fördelningen av svarsalternativen. Resultaten nedan gäller således endast de studenter som har en åsikt om lokalerna. Beroende på typ av lokal så är andelen som inte vet/ej aktuellt olika stor, exempelvis har endast 46 procent av studenterna en åsikt om rum för laborationer medan 98 procent har en åsikt om föreläsningssalar och rum för undervisning. Uppgifterna skiljer sig således från uppgifterna i tabellbilagan.

för grupparbeten och studieplatser. Det gäller alla grupper av studenter indelade efter deras funktionsvariation.

Figur 2. Andel studenter som tycker att den fysiska studiemiljön är ganska eller mycket bra. Exklusive vet inte/ej aktuellt.
Redovisat efter lokaltyp.

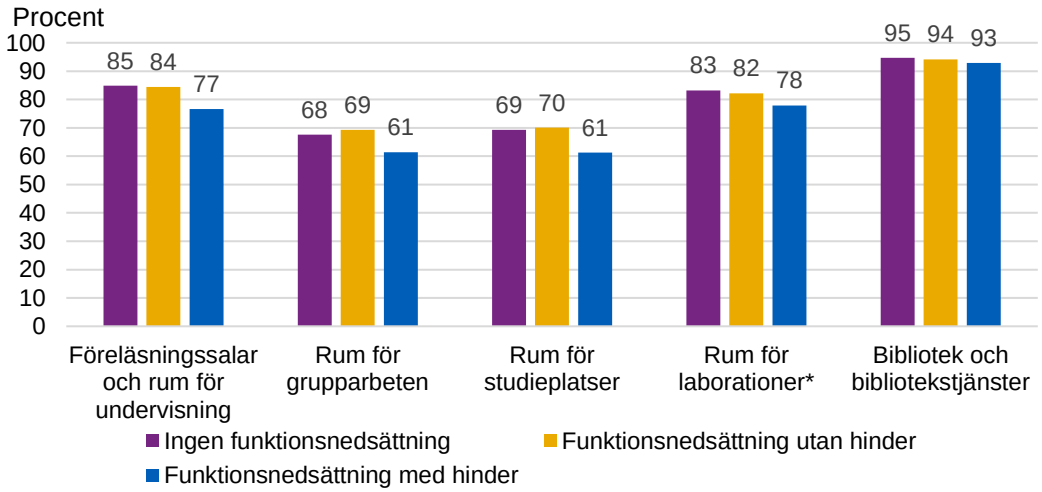

*Rum för laborationer – drygt hälften av studenterna har ingen åsikt/ej aktuellt.

Bibliotek och bibliotekstjänster

Sammantaget anser över 90 procent av studenterna att studiemiljön vad gäller bibliotek och bibliotekstjänster är ganska eller mycket bra. Det är ingen skillnad mellan personer som upplever funktionshinder och övriga studenter.

Studenter som upplever funktionshinder är mindre nöjda med den fysiska studiemiljön

Även om alla grupper är nöjda med miljön i stort så är studenter som upplever funktionshinder genomgående något mindre nöjda än övriga grupper. Framför allt är det en mindre andel av dem som anser att miljön är mycket bra och en större andel som tycker den är ganska eller mycket dålig jämfört med övriga grupper.

För att få en indikation på om det finns brister i tillgänglighet eller annat som kan försvåra studiesituationen för studenter med funktionshinder redovisar vi fortsättningsvis resultaten för studenter som upplever vissa samt stora funktionshinder i studiesituationen.

En student som upplever funktionshinder beskriver studiemiljön som den största svårigheten.
Den största svårigheten för mig är studiemiljön. /…/ trångt utrymme med dålig ljudmiljö som stör.

Föreläsningssalar och rum för undervisning

Föreläsningssalar och rum för undervisning är den lokaltyp som studenterna är mest nöjda med. Omkring 85 procent av studenterna utan funktionsnedsättning eller med funktionsnedsättning utan hinder är ganska eller mycket nöjda med dem, medan resterande 15 procent tycker att de är ganska eller mycket dåliga. Studenter med funktionshinder har en något annan uppfattning. Det gäller i synnerhet studenter med stora hinder. Bland dem är det 29 procent som tycker att föreläsningssalar och rum för undervisning är ganska eller mycket dåliga. Det är nästan dubbelt så stor andel jämfört med studenter som inte har en funktionsnedsättning.

Figur 3. Andel av studenterna som tycker att föreläsningssalar och rum för undervisning respektive laborationer är ganska eller mycket dåliga.
Exklusive vet ej/inte aktuellt.
Redovisat efter lokaltyp.

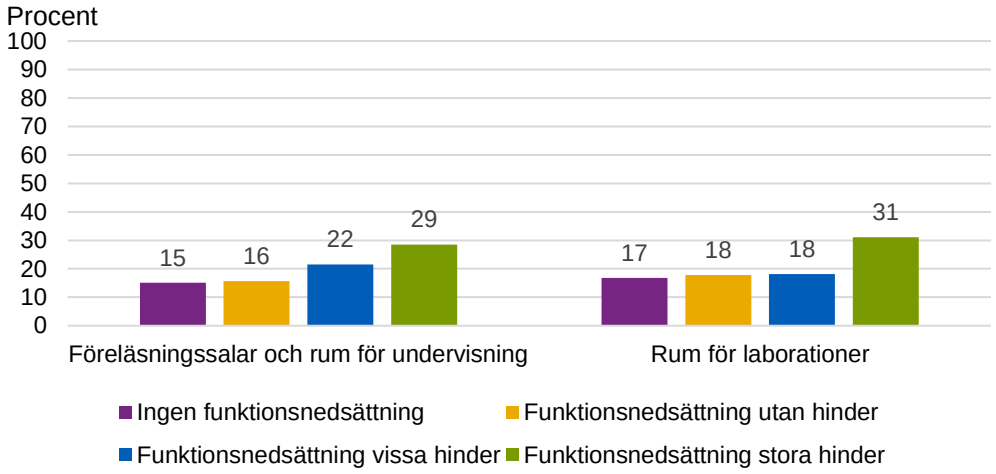

Två studenter som upplever funktionshinder beskriver problem med föreläsningssalar.

Just sämre hörsel upplever jag att högskolan är väldigt omedveten om. Salarna är ofta byggda med absolut noll akustik. Jättejobbigt när diskussioner ska föras i sådana stora rum i samband med föreläsningar.

Jag hade verkligen önskat att det fanns uttag till laddare i varje föreläsningssal då jag är beroende av min dator för att kunna studera.

Rum för laborationer

Även rummen för laborationer passar sämre för studenter som möter stora hinder i studiesituationen jämfört med övriga studenter. Av dem som har en åsikt om rum för laborationer tycker 31 procent att rummen är ganska eller mycket dåliga. Motsvarande andel är runt 17–18 procent bland studenter utan hinder eller med vissa hinder i studiesituationen.

Rum för grupparbeten och studieplatser

Studenterna är generellt sett mindre nöjda med både rum för grupparbeten och studieplatser jämfört med föreläsningssalar och rum för undervisning. Samtidigt utrycker många studenter med funktionshinder att det är utmanande med grupparbeten i de öppna svaren.

Studenter utan funktionsnedsättning och med funktionsnedsättning utan hinder i studiesituationen har ungefär samma uppfattning om rummen för grupparbeten, nästan 70 procent tycker att den fysiska studiemiljön är ganska eller mycket bra. Motsvarande andel bland studenter med vissa funktionshinder är 64 procent och 54 procent bland studenter med stora hinder.

Om vi i stället ser till de studenter som inte är nöjda med rummen för grupparbeten så är det framför allt studenter med stora funktionshinder som skiljer ut sig – 17 procent tycker att rummen är mycket dåliga och 29 procent tycker att de är ganska dåliga. Det innebär att nästan varannan student (46 procent) som upplever stora begränsningar i studiesituationen tycker att rummen för grupparbeten är dåliga.

Det är också en större andel av studenterna med funktionshinder som tycker att studieplatserna är ganska eller mycket dåliga jämfört med övriga studenter. Bland studenter med stora funktionshinder är det 44 procent som anser att studieplatserna är ganska eller mycket dåliga jämfört med 31 procent bland studenter utan funktionsnedsättning.

Figur 4. Andel av studenterna som tycker att rum för grupparbeten respektive studieplatser är ganska eller mycket dåliga. Exklusive vet ej/inte aktuellt. Redovisat efter lokaltyp.

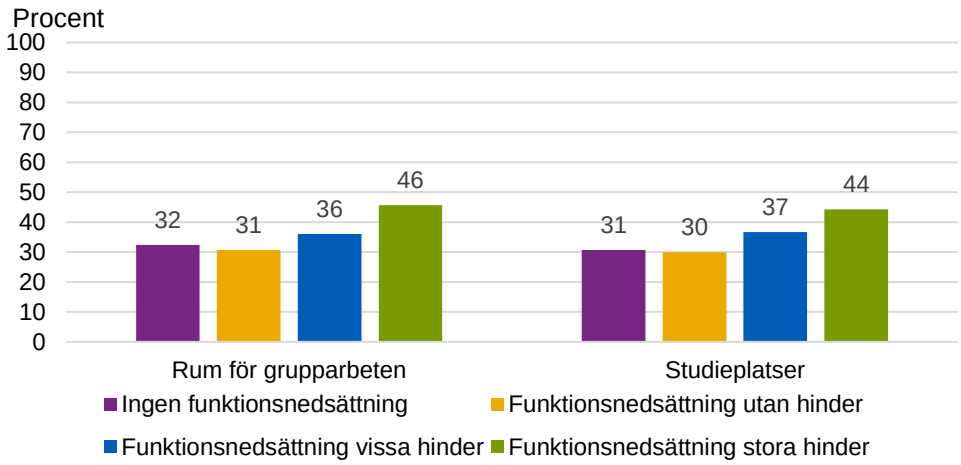

Teknisk utrustning som används i undervisningen

Samma mönster återkommer när det gäller den tekniska utrustningen som används i undervisningen. I stort tycker studenterna i alla grupper att den tekniska utrustningen är ganska eller mycket bra. Det är dock

något vanligare att tycka att den är ganska eller mycket dålig bland studenter med funktionshinder jämfört med övriga studenter. Det gäller i synnerhet studenter med stora hinder.

Digital studiemiljö

Den digitala studiemiljön har blivit allt viktigare för studenterna och tillgänglighet till lärplattformar och mötesverktyg är minst lika viktigt som lokaler. I och med den tekniska utveckling som skedde under pandemiåren har den digitala studiemiljön dessutom fått allt större betydelse även för studenter som inte studerar på distans. Den tekniska utvecklingen kan föra med sig både möjligheter och hinder för studenter. Att kunna ta del av föreläsningar hemifrån kan exempelvis vara ett stort stöd för vissa studenter medan det inte alls passar för andra.

Två studenter som upplever funktionshinder om digital undervisning.

Mycket ljud och dålig teknik leder till att det är svårare att koncentrera sig. I klassrummet sitter andra och knapprar med sina datorer samtidigt som fläktar och prat i korridoren hörs. Digitalt är hybridföreläsningar en mardröm.

Mer digital undervisning hade underlättat då våra salar ofta har dålig ventilation /…/ samt ofta för små salar i förhållande till antal studenter vilket gör att ljudnivån ofta blir hög.

Generellt tycker studenterna ganska bra om den digitala studiemiljön. Allra bäst verkar den fungera i samband med föreläsningar och seminarier, medan den fungerar mindre bra för att interagera med lärare eller andra studenter.

Precis som när det gäller den fysiska studiemiljön är studenter med funktionshinder mindre nöjda med den digitala studiemiljön än övriga studenter. Minst nöjda är studenter med stora funktionshinder. Generellt sett är också män något mindre nöjda än kvinnor i alla grupper. Män med funktionshinder är alltså den grupp som är minst nöjd med den digitala studiemiljön.

Tabell 5. Andel som tycker att den digitala studiemiljön är ganska eller mycket dålig när det gäller föreläsningar, seminarier, grupparbeten och för att interagera med lärare samt andra studenter. Vet ej/inte aktuellt är exkluderade från fördelningen.
Procent.

	Föreläsningar	Seminarier	Grupparbeten	Interagera med lärare	Interagera med andra studenter
Ingen funktionsnedsättning	13	21	23	27	33
Funktionsnedsättning *utan* hinder	13	20	25	28	34
Funktionsnedsättning *med* hinder	19	26	31	36	43
…med *vissa* hinder	17	25	29	32	41
…med *stora* hinder	24	31	38	44	48

Runt en tredjedel av studenterna tycker att lärplattformarna är ganska eller mycket dåliga när det gäller att interagera med lärare och andra studenter. Att de inte fungerar lika bra för den typen av interaktion blir än tydligare i gruppen med stora hinder i studiesituationen. Nästan hälften av studenterna med stora hinder i studiesituationen tycker att verktygen fungerar ganska eller mycket dåligt när det gäller att interagera med andra studenter och 44 procent tycker det när det gäller interaktion med lärare.

En student som upplever funktionshinder om lärplattformarna.
Lärplattformarna är otroligt utmanande. Min i särklass största stress kopplad till studierna har att göra med dem och svårigheter att navigera, hitta rätt information och få överblick.

Önskemål om inspelade föreläsningar

I undersökningens fritextsvar uttrycker flera studenter önskemål om att ha tillgång till inspelade föreläsningar som en möjlighet att gå tillbaka till innehållet eller kunna ta del av föreläsningar som man inte kunnat gå på.

Nästan 60 procent av studenterna har tillgång till inspelade föreläsningar eller annat inspelat material. Av dem tar 30 procent del av materialet i mycket hög grad, 34 procent tar del av det i ganska hög grad medan 35 procent tar del av det i ganska eller mycket låg grad. Det ser ungefär likadan ut bland studenter med och utan funktionshinder.

Schema

Schemaläggning kan precis som fysisk och digital miljö påverka tillgänglighet och möjlighet till studier. Att veta och känna till schema i god

tid kan vara en förutsättning för studier för vissa studenter. På lärosätena finns ofta riktlinjer för när scheman för en kurs ska finnas tillgängliga samt hur ändringar ska anslås. Hur långt i förväg scheman ska finnas tillgängliga kan dock skilja sig åt mellan olika lärosäten eller institutioner.

Hur livssituation och personliga förhållanden ser ut i övrigt påverkar också uppfattningen och behovet av att få ut scheman i god tid före kursstart, exempelvis om man har ett jobb, barn i omsorg eller behov av planering på grund av en funktionsnedsättning.

Det syns också i svaren där en något lägre andel av studenterna med funktionsnedsättning upplever att de fått ut schema i god tid innan kursen börjar. Bland studenter utan funktionsnedsättning anser 55 procent att de i stor utsträckning fått ut schema i god tid medan 10 procent anser att de inte har fått det. Bland studenter med stora funktionshinder uppger istället 40 procent att de i stor utsträckning har fått ut schema i god tid medan 19 procent inte har fått det. Skillnaderna mellan grupperna kan tyda på att behovet att få ett schema i god tid är jämförelsevis större bland studenter med funktionshinder.

Det är en lägre andel kvinnor jämfört med män som i stor utsträckning anser att de har fått ut sitt schema i god tid innan kursen började. Det gäller såväl bland studenter med funktionsnedsättning som utan.

Regelbundna scheman

Att schemat är förutsägbart för hela kursen kan underlätta både studier och planering beroende på studentens förutsättningar.

Ungefär hälften av studenterna upplever att lärosätet i stor eller viss utsträckning har lagt ett schema så att undervisningen för en enskild kurs sker på samma dagar och tider varje vecka. Det är en något större andel studenter med funktionshinder som anser att de har ett oregelbundet schema, 41 procent medan motsvarande andel är 33 procent bland dem som inte har en funktionsnedsättning. Precis som när det gäller att få ut schemat i god tid kan det tyda på ett större behov av ett regelbundet schema.

Hälsa och studiesociala förhållanden

Möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att vara delaktiga och medverka i samhället på samma sätt som alla andra är en central del av funktionshinderspolitiken. Att kunna studera på högskola är en viktig del i att kunna ha ett självständigt liv, fatta egna beslut och påverka sitt eget liv. Men delaktighet är mer än bara tillträde till högre studier. Det handlar också om att känna sig delaktig i olika studiesituationer och kanske även i det sociala umgänget utanför själva studiesituationen.

I det här kapitlet redovisar vi resultat för frågor som har ställts till alla studenter.

Sammanfattande resultat

- Studenter som upplever funktionshinder känner sig oftare utanför i studiesituationen jämfört med studenter utan funktionshinder.
- Att man känner stress eller oro samt även värk kopplat till studiesituationen är vanligare bland studenter som upplever funktionshinder jämfört med övriga studenter.
- Studenter som upplever stora funktionshinder möter de allra största utmaningarna när det gäller hälsa och studiesociala förhållanden. De upplever i större utsträckning än andra studenter ett utanförskap i studiesituationen, stress eller oro kopplad till studiesituationen samt även värk i kroppen som kan kopplas till studiesituationen.

Utanförskap i studiesituationen

Ungefär 12 procent av alla studenter känner sig ofta utanför i studiesituationen utan att de själva har valt det. Men hur vanligt det är skiljer sig dock åt mellan studenter med olika funktionsvariationer och känslan av utanförskap är vanligast bland studenter som upplever funktionshinder. Bland studenter med funktionsnedsättning som upplever vissa hinder uppger 18 procent att det ofta händer att de känner sig utanför. Och bland studenter som upplever stora hinder är den känslan än vanligare – 43 procent känner så. Att känna sig utanför är lika vanligt bland kvinnor som män i alla grupper.

Figur 5. Andel av studenterna som ofta känner sig utanför i studiesituationen.

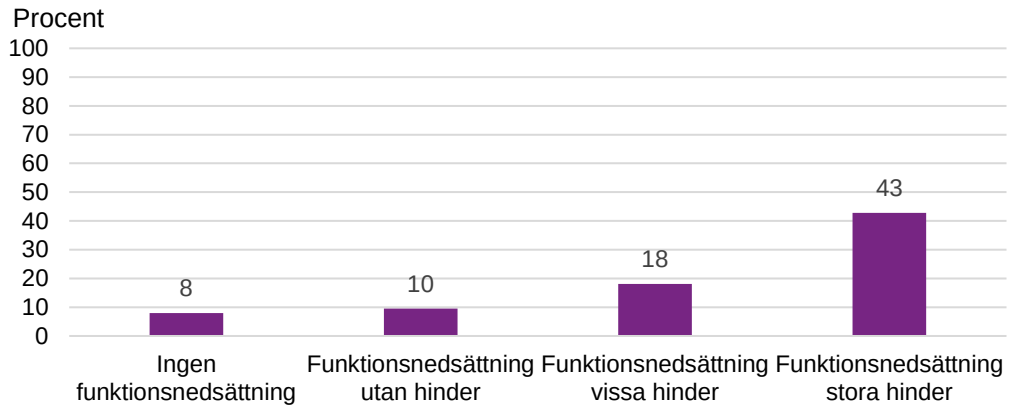

Av fritextsvaren i undersökningen framgår exempelvis att grupparbeten kan innebära en stor utmaning för personer med funktionsnedsättning. Det kan både handla om svårigheter när man ska formera grupper men också att det i samband med grupparbeten kan infinna sig känslor av utanförskap.

En student som upplever funktionshinder.
Det är väldigt ensamt.

Stress och oro

Studenter som upplever funktionshinder rapporterar oftare stress eller oro på grund av sin studiesituation jämfört med övriga studenter, och allra vanligast är det bland studenter med stora hinder i studiesituationen. Hela 85 procent av studenterna som upplever stora funktionshinder har ofta känt stress eller oro på grund av studiesituationen. Bland studenter med vissa funktionshinder är motsvarande andel 56 procent. Skillnaden är stor jämfört med de två andra studentgrupperna, studenter med funktionsnedsättning som inte upplever några hinder och studenter utan funktionsnedsättning, där cirka 35 procent ofta har känt stress eller oro på grund av sin studiesituation.

Figur 6. Andel studenter som ofta har upplevt stress eller oro på grund av sin studiesituation under läsåret 2023/24.

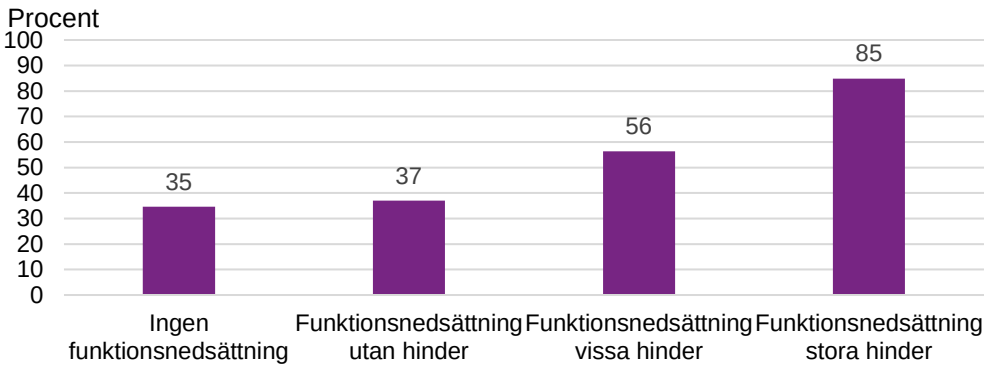

Bland de tre studentgrupperna med funktionsnedsättning indelade efter i vilken utsträckning de upplever hinder, är det lika vanligt att känna stress eller oro bland kvinnor och män. Bland studenter utan funktionsnedsättning är det något vanligare bland kvinnor.

Två studenter som upplever funktionshinder om stress.

Det är svårt. Framförallt upplever jag en stress vad gäller sjukskrivning och ekonomi.

Möjligheten att reparera det man missat inom studier pga [studentens funktionsnedsättning anges] känns svårt och oftast får det ligga kvar tills kursen går igen. Detta bidrar till stress.

Ont i kroppen eller huvudvärk på grund av studiesituationen

Att ha ont i kroppen eller huvudvärk på grund av studiesituationen förekommer också jämförelsevis oftare bland studenter som upplever funktionshinder. Vanligast är det bland studenter med stora funktionshinder, bland dem har 68 procent ofta ont i kroppen eller huvudvärk medan det gäller för 38 procent av studenterna med vissa funktionshinder. I de två andra studentgrupperna, studenter med funktionsnedsättning som inte medför några hinder i studiesituationen samt studenter utan funktionsnedsättning, är det som högst 20 procent som ofta har ont i kroppen eller huvudvärk.

Figur 7. Andel studenter som ofta har haft ont i kroppen eller huvudvärk på grund av sin studiesituation under läsåret 2023/24.

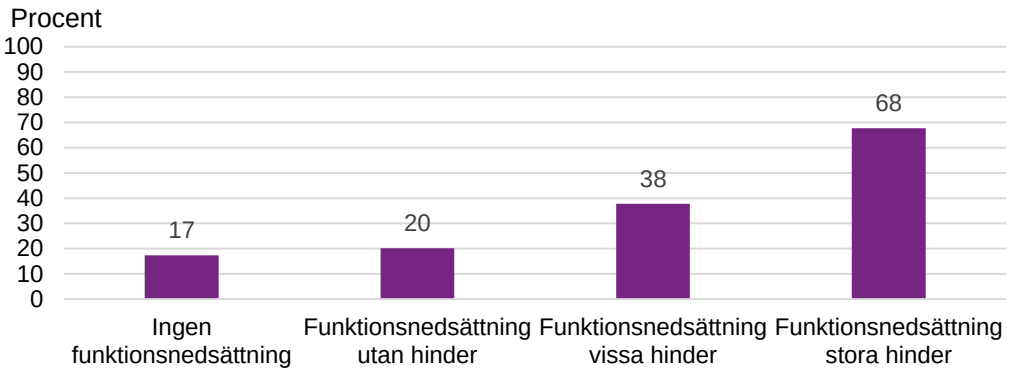

Det är vanligare att kvinnor ofta har ont i kroppen eller huvudvärk på grund av studiesituationen jämfört med män. Men för både kvinnor och män är det de studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen som har störst besvär och då i synnerhet studenterna som upplever stora hinder.

Figur 8. Andel studenter som ofta har haft ont i kroppen eller huvudvärk på grund av sin studiesituation under läsåret 2023/24.
Redovisat efter kvinnor och män.

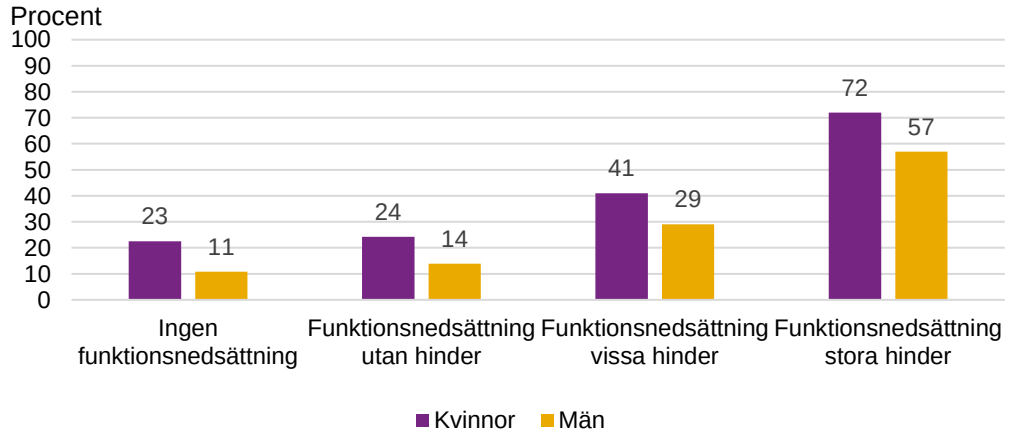

Individuella stöd

En av de fyra inriktningarna för att uppnå det funktionshinderspolitiska målet handlar om individuella stöd och lösningar för individens självständighet. Hur ser det då ut för studenterna med funktionsnedsättning i högskolan, tycker de att de får det stöd som de skulle behöva och önskar?

Till största delen handlar detta kapitel om individuella stöd som erbjuds av det universitet eller den högskola där studenten studerar. Lärosätena gör insatser för att på olika sätt underlätta och möjliggöra studier för studenter med funktionsnedsättning. Studenterna kan ansöka om riktat pedagogiskt stöd från lärosätet och erbjudas stöd såsom anpassad examination (förlängd skrivtid vid tentamen, muntlig examination i stället för skriftlig et cetera), anteckningsstöd, extra handledning vid exempelvis uppsatsskrivande samt teckenspråkstolkning et cetera. Men stödet kan också ges från annat håll, exempelvis från biblioteket som bland annat kan tillhandahålla talböcker.

Denna undersökning är ingen utvärdering av lärosätenas arbete – det är viktigt att understryka. I stället är det studenternas upplevelser och erfarenheter av stödet som står i fokus. Det innebär att vi inte kan uttala oss om studenternas förväntningar på stöd och anpassningar är rimliga eller inte. UKÄ har inte heller undersökt i vilken utsträckning förväntningarna stämmer överens med lärosätenas praktiska och ekonomiska förutsättningar att ge individanpassade stöd.

Utöver svar på frågor om individuella stöd från lärosätet, innehåller kapitlet i viss utsträckning uppgifter om vilka erfarenheter studenterna har av stöd från dels familj och vänner och dels från samhället utanför lärosätesmiljön.

I det här kapitlet redovisar vi svaren på frågor som enbart har ställts till de studenter med funktionsnedsättning som upplever sig hindrade i studiesituationen.

Sammanfattande resultat

- Mindre än hälften av studenterna som upplever funktionshinder har sökt stöd från lärosätet för sina studier.

- Många studenter med stödbehov är nöjda med stödet i samband med examination och förflyttningar inom lärosätets område. Det är dock vanligt att efterfråga mer stöd i samband med såväl lärarledd undervisning som självstudier eller grupparbeten.

- Bland de studenter som inte tycker att de har fått tillräckligt med stöd från lärosätet anger de flesta att de har påverkats negativt av det. Många mår sämre psykiskt och studierna går sämre.

- Var fjärde student som upplever funktionshinder tycker inte att stödet från samhället utanför högskolan är tillräckligt för att de ska kunna studera.

Hur många studenter har besvarat frågorna om stöd?

Vi har utgått från att det är studenterna med funktionsnedsättning som upplever sig begränsade eller hindrade i studiesituationen som har behov av individuella anpassningar. Därför är det enbart denna grupp av studenter som har fått frågor om individuella stöd. Sett till alla studenter som har besvarat Studentspegeln utgör studenterna i denna grupp 23 procent – bland kvinnor 27 procent och bland män 16 procent.

Det är betyder att det i antal räknat är cirka 2 300 studenter som upplever funktionshinder som har besvarat enkäten,[25] vilka representerar cirka 37 000 studenter med erfarenhet av funktionhinder i populationen.[26]

Frågorna om individuella stöd i Studentspegeln innehåller också en del selektionsfrågor, det vill säga frågor som enbart har besvarats av de studenter som frågan angår. För dessa frågor minskar antalet studenter som besvarat frågan ytterligare. I syfte att göra detta tydligt har vi därför angett basen för beräkningarna i tabeller och diagram, det vill säga antalet studenter som har besvarat en viss fråga. Antalet studenter har avrundats till närmaste 50-tal.

Har studenterna kontaktat någon på lärosätet för att få stöd?

Ett första steg för studenter som upplever funktionshinder att få hjälp och stöd från lärosätet är att de söker stöd. Det är dock långt ifrån alla som gör det – mindre än hälften (42 procent) av studenterna som upplever funktionshinder har sökt sådant stöd. Det motsvarar drygt 9 procent av samtliga studenter i undersökningen.

Det är den här gruppen studenter, studenter som upplever funktionshinder och som har sökt någon form av stöd på sitt lärosäte, vi ska titta närmare på i det här avsnittet.

[25] 23 procent av de 10 200 studenter som har svarat.
[26] Den population som vi drar slutsatser om är studenter som höstterminen 2023 hade studerat minst två terminer vid samma lärosäte (exklusive inresande studenter). Dessa var drygt 160 000 till antalet och 23 procent av drygt 160 000 är lika med 37 000. Se kapitlet *Om undersökningen*.

Vanligast att söka stöd hos lärosätet bland studenter som upplever stora funktionshinder

Sökbeteendet skiljer sig tydligt åt mellan studenter som upplever vissa och stora funktionshinder i studiesituationen. Studenter som upplever stora hinder har sökt stöd i störst utsträckning (60 procent) medan studenterna som upplever vissa hinder har sökt stöd i mindre utsträckning (35 procent). Det mönstret finns hos både kvinnor och män.

Tabell 6. Svar på frågan ”Har du på grund av din funktionsnedsättning, kroniska sjukdom eller psykiska ohälsa varit i kontakt med någon på universitetet/högskolan för att få stöd med dina pågående studier?”
Kvinnor och män. Procent.
Besvarad av 2 300 studenter som upplever funktionshinder.

	Ja	Nej
Alla		
Funktionsnedsättning med hinder	42	58
- med vissa hinder	35	65
- med stora hinder	60	40
Kvinnor		
Funktionsnedsättning med hinder	43	57
- med vissa hinder	35	65
- med stora hinder	63	37
Män		
Funktionsnedsättning med hinder	40	60
- med vissa hinder	35	65
- med stora hinder	53	48

Studenter med dyslexi söker oftare stöd än studenter med psykisk ohälsa

Bland studenterna som upplever funktionshinder i studiesituationen varierar sökbeteendet i viss utsträckning beroende på vad studenten har för typ av funktionsnedsättning eller sjukdom. Bland studenter med dyslexi eller dyskalkyli samt neuropsykiatrisk funktionsnedsättning är det vanligt att man har sökt stöd – 71 procent av studenterna med dyslexi och 62 procent av studenterna med någon NPF-diagnos har gjort det. Andelen är mindre bland dem med psykisk ohälsa (40 procent) eller kronisk sjukdom (38 procent). Vissa grupper är antalsmässigt för små för att vi mer säkert ska kunna fastställa hur vanligt det är att man har sökt stöd.

Vem tog studenterna kontakt med för att få stöd?

Studenterna som har sökt stöd – vem eller vilka har de varit i kontakt med? Studenterna har kunnat uppge mer än en kontaktväg.

Framför allt har studenterna tagit kontakt med lärosätets samordnare för studenter med funktionsnedsättning. Hälften av de studenter som har sökt stöd har haft en sådan kontakt, vilket också gäller för båda könen. Att ta kontakt med studievägledare eller studierektor alternativt lärare är också ganska vanligt för både kvinnor och män. Däremot är det vanligare att män uppsöker studenthälsan än att kvinnor gör det. I övrigt är det inga signifikanta skillnader i svaren från kvinnor och män.

Det är mindre vanligt att studenterna vänder sig till biblioteket för att få stöd. Förmodligen hänger det samman med att biblioteken tillhandahåller mer specifika tjänster såsom anpassad kurslitteratur i form av talböcker eller punktskriftsböcker. Sådant stöd är framför allt viktigt för studenter med vissa typer av funktionsnedsättningar.[27]

Tabell 7. Svar på frågan ”Vem var du i kontakt med? (*för att få stöd med dina pågående studier)”.* Flera svar möjliga.*
Kvinnor och män. Procent.
Besvarad av 950 studenter som upplever funktionshinder.

	Alla	Kvinnor	Män
Samordnare för studenter med funktionsnedsättning	50	49	50
Studievägledare eller studierektor	41	40	44
Lärare	38	40	35
Studenthälsan	35	32	44
Examinator	22	22	24
Kontaktperson på programmet eller institutionen	20	20	22
Biblioteket	14	15	13
Annan	5	5	7

* Svarsalternativet ”vet inte” redovisas inte i tabellen då endast några få personer har angett det alternativet.

[27] Det syns också i svaren då det är speciellt vanligt att söka stöd hos biblioteket bland studenter med dyslexi (29 procent) eller som har svårt att se (28 procent). Antalet studenter minskar uppdelat på olika typer av funktionsnedsättningar och beräkningarna blir osäkrare, men resultatet verkar logiskt.

Studenter med funktionsnedsättning som upplever stora hinder söker flera kontaktvägar för att få hjälp

Det är ungefär lika vanligt att uppsöka en samordnare bland studenter som upplever vissa respektive stora funktionshinder. Det gäller för cirka hälften av studenterna i dessa två grupper.

Det finns dock även skillnader mellan de två studentgrupperna. Det är jämförelsevis vanligare att studenter som upplever stora funktionshinder söker stöd också från studievägledare eller studierektor, lärare samt examinator. I övrigt skiljer sig de två grupperna inte åt. En möjlig tolkning av skillnaderna är att studenter som upplever stora funktionshinder har ett jämförelsevis större behov av hjälp och därför söker stöd från fler håll.

Tabell 8. Svar på frågan ”Vem var du i kontakt med? (*för att få stöd med dina pågående studier)”.* Flera svar möjliga.*
Procent
Besvarad av 350 studenter som upplever stora funktionshinder och 600 studenter som upplever vissa funktionshinder.

	Stora hinder	Vissa hinder
Samordnare för studenter med funktionsnedsättning	52	48
Studievägledare eller studierektor	52	34
Lärare	47	33
Studenthälsan	37	34
Examinator	28	19
Kontaktperson på programmet eller institutionen	23	18
Biblioteket	16	13
Annan	6	5

* Svarsalternativet ”vet inte” redovisas inte i tabellen då endast några få personer har angett det alternativet.

Har studenterna som sökt stöd från lärosätet fått stöd?

Hur har det då gått för de studenter som har varit i kontakt med någon på lärosätet för att få stöd. Har de fått något stöd, och upplever de att stödet har varit tillräckligt? Studenterna kan behöva stöd i olika situationer inom ramen för sin utbildning och vi redovisar om de har fått stöd i samband med följande fyra situationer:

- examination
- lärarledd undervisning
- grupparbeten eller självstudier
- förflyttningar mellan olika platser inom lärosätets område.

Hur vanligt det är att efterfråga stöd skiljer sig åt mellan de olika studiesituationerna, exempelvis är det vanligare att behöva stöd vid examinationer än vid förflyttningar. Om vi ser till alla studenter som ingår i undersökningen är det ungefär 7 procent som anger att de behöver stöd vid examinationer, 5 procent vid lärarledd undervisning, 5 procent vid grupparbeten eller självstudier och 1 procent behöver stöd i samband med förflyttningar mellan olika platser inom lärosätets område. Nedan beskriver vi om studenter som behöver stöd tycker att de har fått stöd och anpassningar.[28]

Vanligt med stöd i samband med examination och förflyttningar

Det är vanligast att behöva stöd på grund av funktionsnedsättning i samband med examination, vilket gäller för 7 procent av alla studenter i undersökningen. Cirka 80 procent av dessa studenter har fått någon form av stöd i samband med examination, och antingen tycker studenterna att det har varit tillräckligt (56 procent) eller otillräckligt (25 procent). Det gäller både för kvinnor och för män.

Det är färre studenter som behöver hjälp från lärosätet med förflyttningar inom universitetets eller högskolans område. Men i den mindre grupp som ändå har ett sådant behov upplever majoriteten att stödet är tillräckligt.

Fler önskar stöd i samband med undervisning, grupparbeten och självstudier

Många studenter med stödbehov verkar alltså någorlunda nöjda med det stöd det får vid examination och med förflyttningar inom

[28] Uppgifterna i avsnitten nedan skiljer sig mot tabellbilagan eftersom fördelningen i tabellbilagan även inbegriper studenter som har sökt stöd men inte behöver just den typen. Skattningen för den gruppen återfinns under kolumnrubriken nej, jag behöver inte stöd.

campusområdet. Samtidigt efterfrågar många mer stöd i samband med lärarledd undervisning, grupparbeten och självstudier.

Mindre än 40 procent anser att de har fått tillräckligt med stöd från lärosätet i dessa studiesituationer. Det betyder samtidigt att mer än 60 procent antingen upplever stödet som otillräckligt eller att det helt saknas. Fördelningen är densamma både för kvinnor och män, men kvinnor tycker i något större utsträckning än män att de helt saknar stöd.

Tabell 9. Svar på de fyra frågorna ”Har du fått stöd eller anpassning under läsåret 2023/24 i samband med a) examination, b) lärarledd undervisning, c) självstudier eller grupparbeten samt d) förflyttningar inom lärosätets område?” Procent.
Besvarad av studenter som upplever funktionshinder och som behöver stöd i en viss studiesituation samt även har sökt stöd från lärosätet:
Antal studenter: a = 700, b = 500, c = 500 och d = 100.

	Examination	Lärarledd undervisning	Självstudier eller grupp-arbeten	Förflyttningar inom lärosätets område
Alla				
Ja, tillräckligt stöd	56	38	36	66
Ja, men otillräckligt stöd	25	24	18	11
Nej, men skulle behöva	19	38	46	23

Studenter med stora funktionshinder tycker att lärosätenas stöd är otillräckligt

Studenter som upplever vissa funktionshinder anser i större utsträckning än studenter som upplever stora funktionshinder att de får tillräckligt med stöd från lärosätet. Det gäller i alla studiesituationer, det vill säga examination, lärarledd undervisning samt självstudier eller grupparbeten.

Framför allt tycker studenter som upplever stora funktionshinder att stödet brister i samband med lärarledd undervisning samt självstudier/grupparbeten. Hälften eller mer uppger att de inte har fått något stöd i dessa studiesituationer fast de anser att de behöver det.

Tabell 10. Svar på frågorna ”Har du fått stöd eller anpassning under läsåret 2023/24 i samband med a) examination, b) lärarledd undervisning samt c) självstudier eller grupparbeten?” Procent.*
Besvarad av studenter som upplever funktionshinder och som behöver stöd i en viss studiesituation samt även har sökt stöd från lärosätet.
Antal studenter stora hinder:** a = 300, b = 200, c = 250
Antal studenter vissa hinder:** a = 400, b = 250, c = 300.

	Examination	Lärarledd undervisning	Självstudier eller grupparbeten
Stora hinder			
Ja, tillräckligt stöd	44	27	24
Ja, men otillräckligt stöd	35	24	19
Nej, men skulle behöva	21	50	57
Vissa hinder			
Ja, tillräckligt stöd	66	48	46
Ja, men otillräckligt stöd	17	24	17
Nej, men skulle behöva	16	28	37

* Studenter som behöver stöd i samband med förflyttningar inom lärosätets område redovisas inte eftersom antalet är för litet för att dela upp på studenter som upplever stora och vissa funktionshinder.

** På grund av att antalet studenter avrundas skiljer sig ibland summan av antalet studenter som upplever stora respektive vissa hinder från antalet studenter som upplever funktionshinder i den föregående tabellen.

Lärosätenas stöd är viktigt för studenterna

Det stöd som lärosätena ger syftar till att avhjälpa och kompensera för de hinder som studenten möter på grund av sin funktionsnedsättning. Ytterst handlar det om att studenten ska ges en rimlig möjlighet att klara av och slutföra sin utbildning.

Hur upplevs stödet av studenter som har fått stöd?

En majoritet av studenterna som söker stöd från lärosätet har alltså fått någon form av stöd, även om det inte alltid uppfattas som tillräckligt. Vi kan anta att det borde underlätta för dem att slutföra sin utbildning. Men vad anser studenterna själva – hur viktigt tycker de att stödet är för att de ska kunna fortsätta studera? De som har fått besvara den frågan är studenter som har sökt stöd från lärosätet och samtidigt har fått stöd, antingen helt eller delvis, i minst en av de fyra olika studiesituationerna.

I denna grupp av studenter – de som har fått stöd från lärosätet i åtminstone någon utsträckning – är det endast en minoritet om 5 procent som uppger att de skulle klara studierna bra utan stöd från lärosätet. De flesta menar i stället att de antingen är beroende av stödet från lärosätet för att kunna fortsätta studera i högskolan (41 procent) eller att stödet underlättar deras studier (50 procent). Svarsmönstret är liknande för kvinnor och män.

Tabell 11. Svar på frågan ”Är du beroende av det stöd du har från universitet eller högskolan idag för att kunna fortsätta med dina studier?”
Kvinnor och män. Studenter som upplever stora och vissa hinder. Procent. Besvarad av totalt 650 studenter som upplever funktionshinder och som har sökt stöd från lärosätet samt har svarat att de har fått stöd antingen helt eller delvis.

	Alla	Kvinnor	Män	Stora hinder	Vissa hinder
Ja	41	42	36	53	32
Nej, men underlättar mina studier	51	50	54	38	61
Nej, skulle klara mig bra utan	5	5	..	5	6
Vet inte	3	2	..	5	..

Vilka blir konsekvenserna när lärosätenas stöd inte räcker till?

Som tidigare framgått är det inte alla studenter av de som upplever funktionshinder i samband med studierna som anser att de får det stöd som de behöver.[29]

Vi ska nu belysa vad det kan få för konsekvenser för dessa studenter. Frågan i enkäten lyder ”Hur har otillräckligt stöd eller frånvaron av stöd i samband med dina studier påverkat dig under läsåret 2023/24?” och har ställts till de studenter som har varit i kontakt med någon på lärosätet för att få stöd och som samtidigt på åtminstone en av de fyra frågorna om stöd i olika studiesituationer (se Tabell 9) har uppgett att de:

- inte har något stöd men skulle behöva stöd
- har stöd, men stödet är otillräckligt.[30]

Studenter mår sämre psykiskt och presterar sämre när stödet brister

Det första vi kan konstatera är att endast 6 procent av studenterna i denna grupp har svarat att de inte har påverkats av det otillräckliga stödet (se Tabell 12). Den stora majoriteten upplever alltså att de har blivit negativt

[29] Exempelvis såg vi att det är cirka 44 procent av studenterna som behöver stöd i samband med examination som uppfattar stödet som antingen otillräckligt eller som att det helt saknas (se Tabell 9).
[30] Notera att de studenter som har svarat att de har stöd, men att det är otillräckligt, också har fått besvara den tidigare frågan om de är beroende av det stöd de har från lärosätet för att kunna fortsätta studera.

påverkade på ett eller annat sätt – det gäller såväl deras studier som deras mående. Studenterna har haft möjlighet att ange flera konsekvenser av att de upplever brister i stödet från lärosätet och majoriteten av studenterna har angett en kombination av konsekvenser. Det mest förekommande svaret hänger ihop med deras mående – bland såväl kvinnor som män har de upplevda bristerna lett till att nära 70 procent mår sämre psykiskt. Dessutom har var tredje student uppgett att deras funktionsnedsättning, kroniska sjukdom eller psykiska ohälsa har försämrats.[31]

Det uteblivna eller otillräckliga stödet från lärosätet har också påverkat studierna. Ett ganska vanligt svar från studenterna är att de visserligen klarar av sina studier, men att de presterar sämre än vad de annars skulle ha gjort. En tredjedel av studenterna har funderat på att avbryta sina studier på grund av att de upplever brister i stödet. Här kan det vara värt att erinra sig att det endast är studenter som har hunnit en bit in i utbildningen som ingår i undersökningen. Eventuellt innebär det att vi underskattar problemet med avhopp i samband med otillräckligt eller uteblivet stöd eftersom studenter som inte får stöd i början av sin utbildning kan ha avbrutit studierna innan de kan ingå i UKÄ:s undersökning.

Student som upplever funktionshinder om att påverkas negativt av uteblivet stöd från bland annat studenthälsan.

Det är fruktansvärt att gå i skolan med [studentens funktionsnedsättning anges]. Ingen hjälp eller stöd från studenthälsan, som ignorerade mina samtal gång på gång. För dyrt som student att betala privat psykolog. För lång väntetid för kommunala åtgärder. Vad gör man då förutom att bli sämre, tappa sitt csn och knappt klara sin utbildning?

[31] Den könsskillnad som syns i Tabell 12 är inte signifikant.

Tabell 12. Svar på frågan. ”Hur har otillräckligt stöd eller frånvaron av stöd i samband med dina studier påverkat dig under läsåret 2023/24?”
Flera svar möjliga
Kvinnor och män. Studenter som upplever stora och vissa hinder. Procent. Besvarad av totalt 500 studenter som upplever funktionshinder och som har sökt stöd från lärosätet men som upplever att stödet antingen är otillräckligt eller saknas helt.

	Alla	Kvinnor	Män	Stora hinder	Vissa hinder
Jag mår sämre psykiskt	68	68	67	81	53
Jag klarar mina studier men jag presterar sämre	61	63	57	60	62
Jag har svårt att klara av mina studier	45	44	48	62	26
Jag har funderat på att avbryta mina studier	36	34	42	47	23
Min funktionsnedsättning, kroniska sjukdom eller psykiska ohälsa har försämrats	32	34	25	45	17
Annat	9	10	8	10	8
Det har inte påverkat mig	6	5	..	..	11

Stora eller vissa funktionshinder gör stor skillnad

Det är studenter som upplever stora funktionshinder som i störst utsträckning uppger att ett otillräckligt stöd innebär negativa konsekvenser. Exempelvis funderar närmare hälften av studenterna som upplever stora funktionshinder på att avbryta studierna medan det gäller för drygt 20 procent av studenterna som upplever vissa funktionshinder.

Varför söker inte studenter stöd?

Vi ska nu återvända till och titta närmare på den grupp av studenter som inte har tagit kontakt med någon person eller funktion på lärosätet för att få hjälp med stöd eller anpassningar, det vill säga den majoritet om 58 procent av studenterna med funktionshinder som vi presenterade i inledningen av kapitlet (se Tabell 6). Vi ställde en fråga om varför man inte hade sökt stöd och studenterna kunde ange flera skäl.

Till att börja med kan vi konstatera att 28 procent inte har sökt något stöd eftersom de inte behöver något. Bortsett från det är det vanligaste skälet till att inte söka stöd att man inte har orkat ta den kontakten. Näst vanligast är att man inte tror sig få något stöd om man söker. Dessutom verkar det finnas vissa informationsproblem på lärosätena eftersom anledningen till att en del studenter inte har sökt stöd beror på att de inte vet vart de ska vända sig eller också att de inte känner till att de kan få stöd. Kvinnor och män har uppgett liknande skäl till varför de inte har sökt stöd.

Studenter med vissa hinder avstår från att söka stöd eftersom de inte behöver stöd

Som framgått tidigare (se Tabell 6) är det vanligare att studenter som upplever vissa funktionshinder avstår från att söka stöd från lärosätet jämfört med studenter som upplever stora hinder. På det sättet skiljer sig grupperna åt. En annan skillnad är att bland de som har avstått från att söka stöd är det vanligare att uppge att man inte behöver något stöd bland studenter som upplever vissa hinder (32 procen) jämfört med stora hinder (8 procent). Skiljer sig de två grupperna också åt angående andra skäl till att de inte har sökt stöd från sitt universitet eller högskola?

Oavsett stora eller vissa funktionshinder – vanligt att inte orka ta kontakt för att få stöd

När vi nu jämför studenter som upplever stora respektive vissa funktionshinder inkluderar vi enbart de som anger att de behöver stöd men som trots det inte har sökt. Det visar sig då att det är lika vanligt bland studenter som upplever stora och vissa funktionshinder att inte söka stöd på grund av att man inte orkar ta den kontakten. Det är också det vanligaste skälet i båda grupperna (se Tabell 13).

Ett annat vanligt skäl till att inte söka stöd från lärosätet hänger samman med att studenterna inte tror att de kan få något stöd, och här är andelen jämförelsevis högre bland studenter som upplever stora hinder i studiesituationen. Eftersom stöd från lärosätet borde vara extra viktigt för denna grupp studenter är det möjligen ett överraskande resultat. Samtidigt är det jämförelsevis många (60 procent) som har sökt stöd bland studenter som upplever stora funktionshinder (se Tabell 6), vilket eventuellt tyder på att de som inte har gjort det har en välgrundad bild av vilka möjligheter de har att få stöd eller inte.

Tabell 13. Svar på frågan ”Varför har du inte varit i kontakt med någon för att få stöd med dina pågående studier?[32]” Flera svar möjliga.
Exklusive studenter som inte behöver något stöd. Procent.
Besvarad av 200 studenter som upplever stora hinder och 750 studenter som upplever vissa hinder.

	Stora hinder	Vissa hinder
Har inte orkat ta den kontakten	59	57
Tror inte att jag kan få stöd	53	35
Vet inte vart jag ska vända mig	37	25
Annat	19	21
Vill inte att andra ska känna till min funktionsnedsättning, kroniska sjukdom eller psykiska ohälsa	18	20
Känner inte till att man inte kan få något stöd.	32	14
Vet inte	..	3

Behov av stöd utanför lärosätet

I vilken utsträckning får och behöver studenterna också stöd från andra delar av samhället än från lärosätet för att kunna studera? Och i vilken utsträckning får de stöd och hjälp från familj och vänner?

Måttligt med stöd från samhället utanför lärosätet

Totalt sett uppger 14 procent av studenterna som upplever funktionshinder att de får någon form av stöd från samhället utanför lärosätet som är till hjälp för dem i studierna. Kvinnor och män har svarat på liknande sätt.

[32] Uppgifterna i tabellen skiljer sig mot tabellbilagan eftersom studenter som inte behöver stöd är exkluderade i den här tabellen för jämförbarhetens skull. Fördelningen i tabellbilagan inbegriper studenter som inte har behov av stöd.

Figur 9. Andel av studenterna som upplever funktionshinder som under läsåret 2023/24 har fått någon form av stöd för att kunna studera från samhället utanför universitetet eller högskolan.[33]
Kvinnor och män. Studenter som upplever stora och vissa hinder. Procent.
Besvarad av 2 250 studenter som upplever funktionshinder.

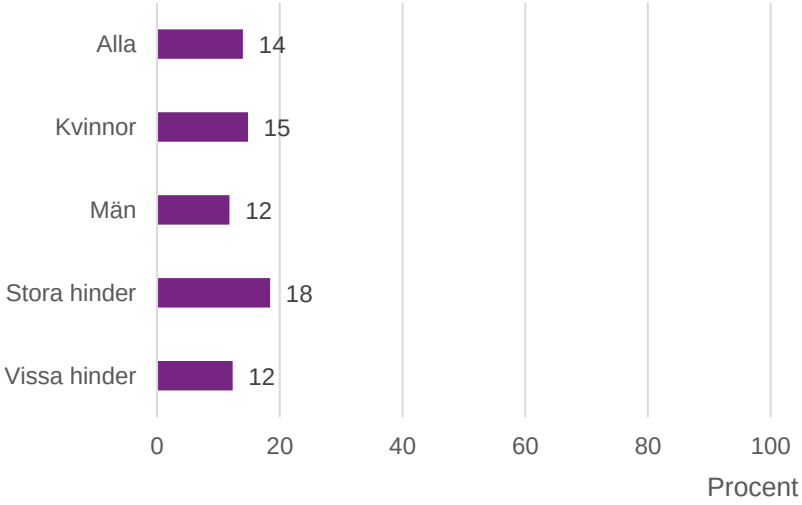

Tekniska hjälpmedel det vanligaste stödet från samhället

I frågan om eventuellt stöd från samhället utanför universitetet eller högskolan har studenterna haft möjlighet att markera flera olika alternativ. Bland dessa alternativ är det i första hand tekniska hjälpmedel som har varit till hjälp i studiesituationen – drygt 7 procent av studenterna som möter funktionshinder använder sig av sådana hjälpmedel. Allra vanligast är det att ta hjälp av tekniska hjälpmedel bland studenter med dyslexi eller dyskalkyli – det gäller var fjärde student i den gruppen. Därefter är det studenter med någon form av hörselskada som får hjälp av tekniska hjälpmedel som tillhandahålls av samhället utanför lärosätet – strax under 20 procent.

Andra stödformer är mer sällsynta bland studenterna – 0,5 procent har färdtjänst till eller från lärosätet och än ovanligare är det att ha personlig assistans eller ledsagarservice för att kunna studera.

Var fjärde student med funktionshinder upplever stödet från samhället som otillräckligt

Hur ska vi bedöma det faktum att 14 procent av studenterna med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen får någon form av stöd från samhället utanför lärosätet som hjälper dem att studera. Är det tillräckligt?

[33] Frågan löd ”Har du under läsåret 2023/24 fått något av följande stöd från samhället, utanför universitetet/högskolan för att kunna studera?” Frågan innehöll flera svarsalternativ och flera kunde markeras.

Enligt studenterna själva verkar det inte vara fullt tillräckligt. Var fjärde student, bland såväl kvinnor som män, som upplever funktionshinder har nämligen svarat nej på en rak fråga om stödet från samhället är tillräckligt i relation till studierna.

Tabell 14. Svar på frågan ”Är stödet från samhället tillräckligt för dig i din studiesituation?” [Denna fråga följer på den tidigare och underförstått är det därför samhället utanför universitetet eller högskolan som avses.]
Kvinnor och män. Studenter som upplever stora och vissa hinder. Procent. Besvarad av totalt 2 300 studenter som upplever funktionshinder.

	Ja	Nej	Behöver inget stöd
Alla	35	26	39
Kvinnor	34	26	40
Män	40	26	34
Stora hinder	29	49	22
Vissa hinder	38	17	45

Hälften av studenterna som upplever stora funktionshinder anser att stödet från samhället är otillräckligt

Studenter som upplever stora respektive vissa funktionshinder uppfattar stödet från samhället delvis olika. Medan varannan student bland dem som upplever stora funktionshinder uppger att stödet är otillräckligt gäller det för knappt var femte student bland dem som upplever vissa funktionshinder. I stället är det ganska vanligt att de uppger att de inte behöver något stöd från samhället utanför universitetet eller högskolan.

Många får hjälp av familj och vänner

Utöver det stöd som lärosätet och övriga samhället erbjuder studenter som upplever funktionshinder i studiesituationen har familj och vänner visat sig vara en viktig resurs. Hela 71 procent av dessa studenter får nämligen i större eller mindre utsträckning hjälp från familj eller vänner för att kunna studera. Det gäller för både kvinnor och män.

Tabell 15. Svar på frågan ”Har du under läsåret 2023/24 fått hjälp från familj eller vänner för att kunna studera?”
Kvinnor och män. Studenter som upplever stora och vissa hinder. Procent. Besvarad av 2 300 studenter som upplever funktionshinder.

	Ja, i stor utsträck-ning	Ja, i viss ut-sträckning	Nej
Alla	26	45	29
Kvinnor	27	46	27
Män	25	44	32
Vissa hinder	23	48	30
Stora hinder	36	39	25

Diskriminering, särbehandling och sexuella trakasserier

Att förebygga och motverka diskriminering är ett av de fyra områden som genomförandet av funktionshinderspolitiken ska fokusera på för att nå målet med funktionshinderspolitiken: att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund.

Arbetet med att förebygga och motverka diskriminering är tätt sammankopplat med de andra områdena, principen om universell utformning, befintliga brister i tillgängligheten och individuella stöd och lösningar. Med diskriminering avses bland annat att någon missgynnats genom att behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation och att det har ett samband med en av de sju diskrimineringsgrunderna, av vilka funktionsnedsättning är en.

Diskrimineringslagen förbjuder direkt och indirekt diskriminering, samt trakasserier och sexuella trakasserier.

I det här kapitlet redovisar vi svaren på frågor om diskriminering och sexuella trakasserier. Frågor om diskriminering på grund av funktionsnedsättning har enbart ställts till studenter med funktionsnedsättning. Frågorna om sexuella trakasserier har ställts till alla studenter.

Sammanfattande resultat:

- Ungefär 6 procent av studenterna med funktionsnedsättning har någon gång under studietiden upplevt att de har blivit särbehandlade på ett kränkande sätt av andra studenter på grund av sin funktionsnedsättning. Samtidigt har 7 procent blivit det av lärare eller annan personal.

- Studenter som upplever stora funktionshinder i studiesituationen blir oftare särbehandlade på ett kränkande sätt jämfört med övriga studentgrupper.

- Studenter som upplever funktionshinder i studiesituationen är den grupp som är mest utsatt för sexuella trakasserier av andra studenter, 6 procent. I övriga grupper är det 2 procent.

Diskriminering på grund av funktionsnedsättning

I undersökningen tillfrågades studenter med funktionsnedsättning om diskriminering på grund av sin funktionsnedsättning. Studenterna blev tillfrågade om de på grund av sin funktionsnedsättning blivit särbehandlade på ett kränkande sätt av andra studenter samt av lärare eller annan personal. Precis som övriga frågor i enkäten så är det studenternas egen uppfattning och tolkning av sin upplevelse som vi är intresserade av.

Särbehandlad på ett kränkande sätt av andra studenter

Ungefär 6 procent av studenterna med funktionsnedsättning har någon gång under studietiden upplevt att de har blivit särbehandlade på ett kränkande sätt av andra studenter på grund av sin funktionsnedsättning. Det finns ingen tydlig skillnad mellan kvinnor och män.

Däremot skiljer sig erfarenheten av diskriminering på grund av funktionsnedsättning åt beroende på om studenterna har upplevt funktionshinder eller inte. Bland studenter med stora funktionshinder i studiesituationen har 15 procent upplevt att de blivit särbehandlade på ett kränkande sätt av andra studenter. Bland studenter med vissa hinder har 6 procent upplevt det. Det är stor skillnad jämfört med studenter som har funktionsnedsättning utan funktionshinder i studiesituationen, av dem har 1 procent blivit särbehandlande på ett kränkande sätt av andra studenter.

Figur 10. Andel som någon gång under studietiden har blivit särbehandlade på ett kränkande sätt av andra studenter respektive av lärare eller annan personal på grund av sin funktionsnedsättning.
Studenter med funktionsnedsättning.

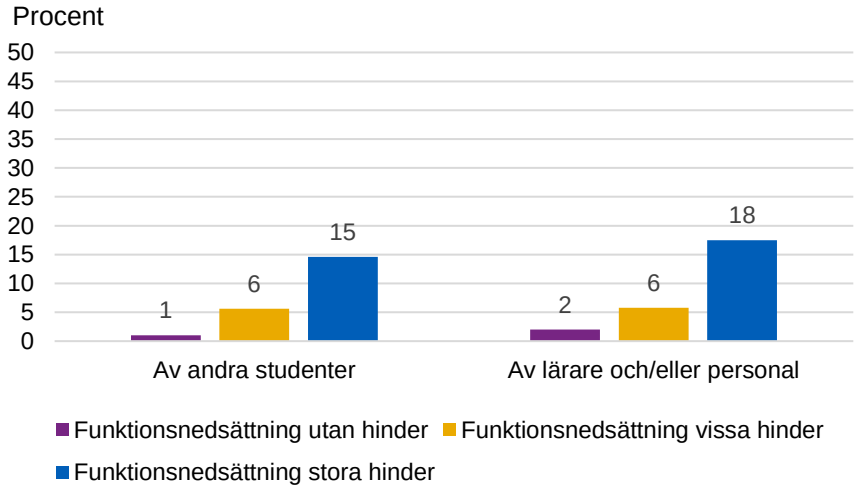

Särbehandlad på ett kränkande sätt av lärare eller annan personal

Studenter med stora funktionshinder upplever även oftare att de blir särbehandlade på ett kränkande sätt av lärare eller annan personal jämfört med övriga grupper. Av dem har 18 procent upplevt det någon gång under studietiden. Bland studenter med vissa funktionshinder har 6 procent upplevt det och bland studenter med funktionsnedsättning utan hinder har 2 procent blivit särbehandlade på ett kränkande sätt. Kvinnor och män upplever att de blir särbehandlade av lärare eller annan personal i ungefär samma utsträckning.

Sexuella trakasserier

I undersökningen ingår också frågor om sexuella trakasserier av andra studenter samt av lärare och eller annan personal. De frågorna har ställts till alla studenter. I enkäten beskrivs sexuella trakasserier som ovälkommet uppträdande av sexuell natur.

Bland studenter som inte har en funktionsnedsättning eller som har en funktionsnedsättning utan hinder i studiesituationen har 2 procent upplevt sexuella trakasserier av andra studenter. Motsvarande andel bland studenter som upplever funktionshinder är 6 procent, men andelen är större bland kvinnor (7 procent) än bland män (3 procent).

Tabell 16. Andel av studenterna som har upplevt sexuella trakasserier av andra studenter samt av lärare eller annan personal.
Redovisat efter funktionsnedsättning samt kvinnor och män.

	Av andra studenter	Av lärare eller annan personal
Alla		
Ingen funktionsnedsättning	2	1
Funktionsnedsättning *utan* hinder	2	..
Funktionsnedsättning *med* hinder	6	1
Kvinnor		
Ingen funktionsnedsättning	3	1
Funktionsnedsättning *utan* hinder	3	..
Funktionsnedsättning *med* hinder	7	1
Män		
Ingen funktionsnedsättning	2	..
Funktionsnedsättning *utan* hinder	..	..
Funktionsnedsättning *med* hinder	3	..

.. Innebär att andelen är för osäker och/eller för liten för att redovisa.

Det förekommer även sexuella trakasserier från lärare och annan personal och ungefär 1 procent av studenterna har varit med om det. Eftersom andelarna är små eller för osäkra kan vi inte redovisa mer uppgifter än i tabellen ovan.

Studenternas ekonomi

Studenter behöver precis som andra människor täcka vissa levnadskostnader för bostad, mat, kläder, vårdbesök och annat. Därutöver har de utgifter som hänger ihop med själva studierna såsom exempelvis studentlitteratur och resor till lärosätet. För en del studenter med funktionsnedsättning eller sjukdom kan det också tillkomma extra kostnader i form av exempelvis hjälpmedel, läkemedel, hemtjänst eller annat.

Student som upplever funktionshinder om att behöva jobba för att ha råd med medicin.
Krävs att jag jobbar vid sidan av heltidsstudier för att ha råd med medicin och annat jag behöver på grund av min kroniska sjukdom.

Den enskilde studentens privatekonomi är alltså viktig för möjligheterna att studera och fullfölja utbildningen. Men en studie av Universitets- och högskolerådet (UHR) som baserade sig på uppgifter insamlade 2016 visade vid den tidpunkten att studenter med funktionsnedsättning upplevde ekonomiska svårigheter i högre grad än andra studenter.[34]

UKÄ:s Studentspegel med datainsamling 2024 har alltså genomförts några år senare än UHR:s studie. Ser det ut på liknande sätt fortfarande, det vill säga att det är vanligare med ekonomiska svårigheter bland studenter som har en funktionsnedsättning jämfört med andra studenter? Dessutom har vi undersökt om studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen känner till möjligheten att söka anpassade studiemedel från CSN.

I det här kapitlet redovisar vi inledningsvis resultat från ett par frågor som har ställt till alla studenter i undersökningen. Dessutom ingår svaren på en fråga som enbart har ställts till studenter som upplever funktionshinder i studiesituationen.

Sammanfattande resultat

- Det finns studenter med ekonomiska svårigheter i alla grupper indelade efter funktionsvariation. De ekonomiska svårigheterna är störst bland de studenter som upplever stora funktionshinder och minst bland de studenter som inte har någon funktionsnedsättning.

[34] UHR (2018), *En inblick i studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning – Eurostudent VI*, rapport 2018:5.

- En mindre del, 17 procent, av studenterna som upplever funktionshinder i studiesituationen känner till möjligheten att söka anpassade studiemedel från CSN för personer med funktionsnedsättning eller sjukdom.

Hur upplever studenterna sin ekonomi?

En av frågorna till studenterna handlar om hur de upplever sin ekonomi, mer precist hur lätt eller svårt de tycker att de får ekonomin att gå ihop så att de kan betala de nödvändiga utgifterna. Från svaren framgår att de ekonomiska bekymren är mer utbredda bland studenter som upplever funktionshinder i samband med studierna än bland studenter utan funktionsnedsättning eller vars funktionsnedsättning inte utgör något hinder. Och mest utbredda verkar de ekonomiska svårigheterna vara för studenter som upplever stora funktionshinder. I den gruppen är det 58 procent som upplever att de har ganska eller mycket svårt att få sin ekonomi att gå ihop.

Tabell 17. Svar på frågan ”Om du tänker på din ekonomi, hur lätt eller svårt är det att få den att gå ihop? *Det vill säga att kunna betala dina/hushållets vanliga nödvändiga utgifter.”* Procent.

	Mycket lätt	Ganska lätt	Ganska svårt	Mycket svårt	Vet inte
Ingen funktionsnedsättning	21	42	26	9	2
Funktionsnedsättning *utan* hinder	19	41	28	11	2
Funktionsnedsättning *med* hinder	11	37	34	16	2
- med vissa hinder	11	41	33	14	2
- med stora hinder	10	29	37	21	2

Ekonomiska bekymmer både för kvinnor och män med stora funktionshinder

De observerade skillnaderna i ekonomiska svårigheter mellan olika grupper indelade efter funktionsvariation gäller också för både kvinnor och män. Till exempel, såväl bland kvinnor som bland män är det studenter med stora funktionshinder som i störst utsträckning upplever att de har ganska eller mycket svårt att få sin ekonomi att gå ihop. Den observerade könsskillnaden om fem procentenheter i denna grupp är inte signifikant. Den enda signifikanta könsskillnaden inom grupperna gäller för studenter utan funktionsnedsättning där kvinnor i större utsträckning än män uppger att de har svårt att få sin ekonomi att gå ihop.

Figur 11. Andel studenter som svarat ”ganska svårt” eller ”mycket svårt” på frågan ”Om du tänker på din ekonomi, hur lätt eller svårt är det att få den att gå ihop? *Det vill säga att kunna betala dina/hushållets vanliga nödvändiga utgifter.”* Kvinnor och män.

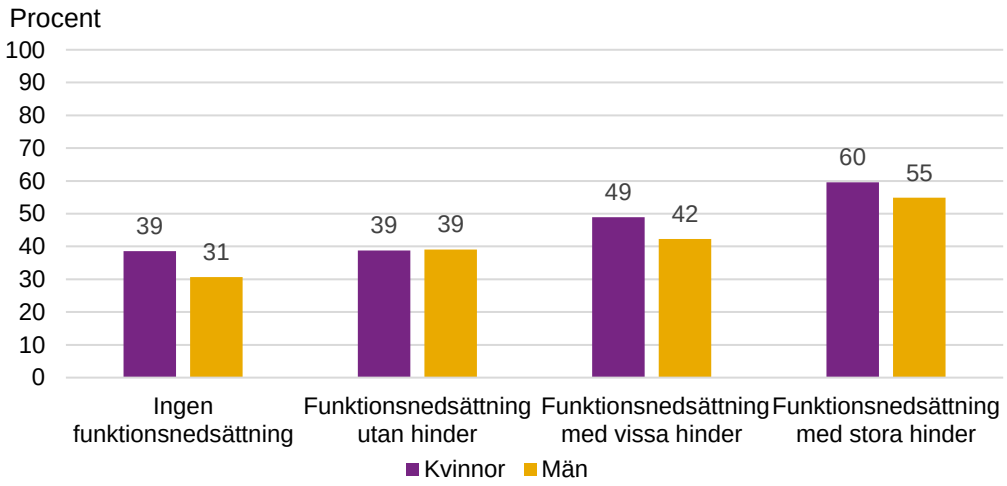

Avsaknad av kontantmarginal

Även när en fråga om studenternas ekonomi handlar om något mer faktiska förhållanden – kan man eller kan man inte betala en oväntad utgift på 14 000 kronor med egna medel – syns samma mönster i svaren. Det är framför allt studenter som upplever stora funktionshinder som saknar kontantmarginal – en majoritet om 54 procent uppger att de inte kan betala en oväntad utgift på 14 000 kronor med egna medel.

Bland övriga tre grupper av studenter med olika funktionsvariationer saknar mellan 29 och 43 procent kontantmarginal. Sett från andra hållet betyder det samtidigt att det är en majoritet i dessa grupper som skulle klara av en oväntad utgift om 14 000 kronor.

Tabell 18. Svar på frågan ”Skulle du inom en månad klara av att betala en oväntad utgift på 14 000 kronor utan att låna eller be om hjälp?” Procent.

	Ja	Nej	Vet inte
Ingen funktionsnedsättning	68	29	3
Funktionsnedsättning *utan* hinder	61	35	4
Funktionsnedsättning *med* hinder	51	46	3
- med vissa hinder	54	43	3
- med stora hinder	43	54	4

Vanligt bland både kvinnor och män med stora funktionshinder att sakna kontantmarginal

Kvinnor har signifikant något sämre ekonomiska marginaler än vad män har inom ett par av grupperna, nämligen de som inte har någon funktionsnedsättning samt de som upplever vissa funktionshinder. Det betyder

att bland studenter som upplever stora funktionshinder är det en jämförelsevis stor andel bland såväl kvinnor som män som saknar kontantmarginal. Kvinnor och män som upplever stora funktionshinder har så att säga en jämställt dålig ekonomisk situation.

Figur 12. Andel studenter som svarat ”nej” på frågan ”Skulle du inom en månad klara av att betala en oväntad utgift på 14 000 kronor utan att låna eller be om hjälp?”
Kvinnor och män.

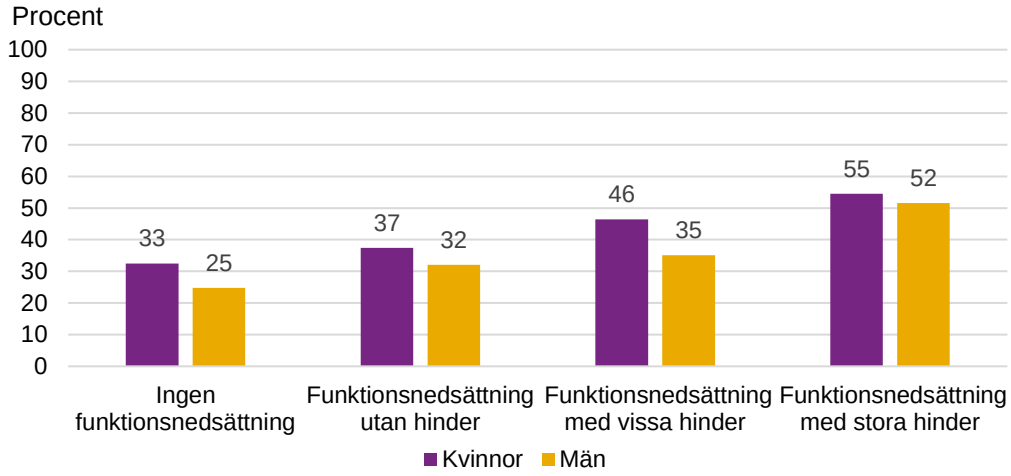

Ekonomiska svårigheter är inte kopplat till någon viss funktionsnedsättning

Studenternas svar på de två frågorna om deras ekonomiska situation visar att ekonomiska svårigheter fördelar sig någorlunda jämnt bland studenter med olika typer av funktionsnedsättningar (dyslexi, hörselskada, nedsatt rörelseförmåga etc.), långvarig psykisk ohälsa eller någon form av kronisk sjukdom (kan inte urskilja specifika kroniska sjukdomar). Vi kan dock inte med hundraprocentig säkerhet säga att det inte finns några skillnader som hänger ihop med typ av funktionsnedsättning eftersom antalet studenter minskar betydligt vid en uppdelning på olika grupper och konfidensintervallen blir i flera fall stora, det vill säga skattningarna blir osäkra.

Anpassade studiemedel

Under vissa förutsättningar är det möjligt för studenter med funktionsnedsättning att få anpassade studiemedel. Till exempel kan det handla om studenter som på grund av sin funktionsnedsättning behöver lägga mer tid på sina studier än vad som ses som normal studietakt. Med utgångspunkt i 3 kap. 5 § studiestödslagen (1999:1395) har Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) fastställt att studiemedel ibland kan ges till personer med funktionsnedsättning för högre studietakt än vad

poängtal eller motsvarande ger rätt till.[35] En student kan exempelvis studera med en studietakt om 75 procent men beviljas studiemedel som motsvarar studier på heltid. Det kan resultera i en merskuldsättning som det finns en möjlighet att få avskriven i enlighet med 4 kap. 25 § studiestödslagen (1999:1395).

Vissa kriterier behöver vara uppfyllda för att studenter ska kunna få studiemedel för en högre takt än den faktiska samt att få delar av studielånet avskrivet på grund av detta. Exempelvis ställer CSN krav på att studierna ska ha fullföljts för att delar av studielånet ska skrivas av. Och för att överhuvudtaget få studiemedel för en högre studietakt än vad man studerar på behöver andra stödåtgärder ha bedömts vara otillräckliga för att kunna studera i normal studietakt. En viktig sak att notera är att CSN vid sin bedömning tittar på tidigare studieresultat, och om studenten då har kunnat studera i normal takt och klarat kravet på studieresultat så kan hen inte få studiemedel för en högre studietakt än den faktiska.[36]

Ovanligt att studenterna känner till anpassade studiemedel

I UHR:s rapport från 2018 om studenter med funktionsnedsättning redovisar de uppgifter från CSN om att det endast var ett litet antal studenter som 2015 hade ansökt om studiemedel för en högre studietakt än den faktiska. UHR drog därför slutsatsen att det förmodligen var mycket sällsynt att studenterna ens kände till möjligheten till denna typ av anpassade studiemedel.

I syfte att ta reda på hur känd eller okänd möjligheten till anpassade studiemedel faktiskt är bland studenterna nästan ett decennium senare, har UKÄ ställt en fråga om det i Studentspegeln. Frågan har enbart ställts till studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen. Det visar sig då att det endast är 17 procent av dessa studenter som känner till denna möjlighet till anpassade studiemedel. Kännedomen är lika sällsynt bland studenter med stora respektive vissa funktionshinder. Och även om män i något större utsträckning än kvinnor verkar ha kunskap om anpassade studiemedel så är det fortfarande en ovanlig kunskap också bland männen (21 procent).

[35] CSN (2022), *Studiemedel för studerande med funktionsnedsättning – resultat från en ärendegranskning*, Rapport med CSN diarienummer ADM/2022:421, sid. 17.
[36] Se CSN:s webbplats https://www.csn.se/bidrag-och-lan/for-din-situation/funktionsnedsattning.html [hämtad 2025-09-05].

Tabell 19. Svar på frågan ”Känner du till att CSN har anpassade studiemedel för personer med funktionsnedsättning eller sjukdom?”
Kvinnor och män. Procent.
Besvarad av 2 300 studenter som upplever funktionshinder.

	Ja	Nej
Alla		
Funktionsnedsättning med hinder	17	83
- med vissa hinder	18	82
- med stora hinder	17	83
Kvinnor		
Funktionsnedsättning med hinder	16	84
- med vissa hinder	16	84
- med stora hinder	17	83
Män		
Funktionsnedsättning med hinder	21	79
- med vissa hinder	23	77
- med stora hinder	17	83

Men förmodligen är det fler än 17 procent av studenterna som önskar att de kände till anpassade studiemedel från CSN, vilket också följande citat visar.

Student som upplever funktionshinder som önskar att hen hade haft kunskap om anpassade studiemedel.
Jag läser sista terminen på min utbildning --- Jag har kämpat med [studentens typ av funktionsnedsättning nämns] hela studietiden, och utbildningen har därför tagit mig mycket längre tid än för många av mina kursare. Den här enkäten är första gången jag hör om Nais och CSN:s anpassade studiemedel. Den kunskapen och hjälpen hade gjort enorm skillnad under min studietid.

Framtidsplaner – vad händer efter studierna?

Studenter som har avlagt en examen i högskolan har ofta en hög etableringsgrad på arbetsmarknaden. Samtidigt finns det tydliga skillnader i etableringsgrad mellan olika högskoleutbildningar samt mellan studenter med svensk respektive utländsk bakgrund.[37] Möjligen är det också så att övergången mellan högskola och arbetsliv är mer osäker för studenter med funktionsnedsättning jämfört med andra studenter. Bland annat det faktum att personer med funktionsnedsättning är underrepresenterade bland sysselsatta i befolkningen tyder på det.[38]

Men tyvärr saknar vi kunskap om hur övergången mellan högskola och arbetsmarknad ser ut för personer med funktionsnedsättning. Det vi ska göra nu är i stället att redovisa vad studenter med respektive utan funktionsnedsättning själva tror om sina framtida möjligheter i arbetslivet samt i vilken utsträckning de upplever att utbildningen har förberett dem för ett framtida arbetsliv. Dessutom har vi frågat om de har några planer på att stanna kvar i högskolevärlden och påbörja en forskarutbildning.

I det här kapitlet redovisar vi svaren på frågor som har ställts till alla studenter i undersökningen.

Sammanfattande resultat:

- Oberoende av funktionsvariation ser en majoritet av studenterna ljust på sina framtida möjligheter att få jobba inom det område som de utbildar sig för. Studenter med stora funktionshinder ser dock jämförelsevis något mindre ljust på sina framtida arbetsmöjligheter.

- Strax över hälften av studenterna som upplever stora funktionshinder tycker att studierna i högskolan i ganska eller mycket hög grad har förberett dem väl för ett framtida arbetsliv. Det är mindre än i de andra studentgrupperna där andelarna varierar runt 70 procent.

- Runt tio procent av studenterna, oberoende av funktionsvariation, planerar att söka till forskarutbildningen. Här särskiljer sig alltså inte studenter som upplever stora funktionshinder från övriga studenter.

---

[37] UKÄ (2025), *Universitet och högskolor. Årsrapport 2025.*
[38] SCB (2025), *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2024.*

Framtida arbetsliv – hur ser möjligheterna ut?

Hur ser studenterna på sitt framtida arbetsliv när de är klara med studierna – tror de till exempel att de kommer att få ett arbete inom det område de har utbildat sig för?

Svaren från studenterna visar att oberoende av om de har någon form av funktionsnedsättning eller ej så tror majoriteten att de antingen har ganska eller mycket goda möjligheter att i framtiden få ett arbete inom det område som de har utbildat sig för – det varierar mellan 65 och 78 procent mellan grupperna.

Studenter som upplever stora funktionshinder ser mindre ljust på sitt framtida yrkesliv

Men trots en allmänt sett positiv syn på framtida arbetsmöjligheter så finns det vissa skillnader mellan grupperna. Det är studenter som upplever stora funktionshinder i studiesituationen som skiljer ut sig jämfört med övriga grupper eftersom de inte ser fullt lika positivt på sina framtida arbetsmöjligheter som de andra grupperna gör. Visserligen tror de i samma utsträckning som andra studenter att de har *ganska* goda framtida arbetsmöjligheter. Men när det kommer till att tro sig ha *mycket* goda framtida arbetsmöjligheter så är det en signifikant mindre andel bland studenter med stora funktionshinder (29 procent) som har svarat så jämfört med övriga grupper (38–42 procent).

Om vi vänder på myntet och i stället ser till de studenter som tror sig ha ganska eller mycket dåliga möjligheter att få ett arbete inom det område som de har utbildat sig för så är det följdriktigt vanligare med en mer negativ framtidstro bland studenter som upplever stora funktionshinder (29 procent) jämfört med övriga grupper (16–18 procent). Bland de övriga ingår alltså studenter som upplever vissa funktionshinder tillsammans med studenter utan funktionsnedsättning och studenter vars funktionsnedsättning inte utgör något hinder.

Det här mönstret där gruppen som upplever stora funktionshinder i viss utsträckning skiljer ut sig gäller också för både kvinnor och män även om skillnaderna blir mer osäkra vid en sådan uppdelning eftersom antalet studenter som ingår i beräkningarna minskar.

Tabell 20. Svar på frågan ”Hur ser du på dina kommande möjligheter att få ett arbete inom det område du har utbildat dig?”
Procent.

	Mycket dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Ganska goda möjligheter	Mycket goda möjligheter	Vet inte
Ingen funktionsnedsättning	3	13	37	41	6
Funktionsnedsättning *utan* hinder	5	13	36	42	5
Funktionsnedsättning *med* hinder	6	16	38	36	5
- med vissa hinder	4	14	39	38	5
- med stora hinder	9	20	36	29	6

På vårdutbildningarna ser studenter med stora funktionshinder lika positivt på sitt framtida arbetsliv som andra studenter

Hur studenterna ser på sina kommande möjligheter att få ett arbete inom det område de utbildar sig hänger delvis ihop med vad de faktiskt studerar på för utbildning. Till exempel ser vi i vårt material att det är en stor majoritet av de som studerar till civilingenjör, läkare (inklusive tandläkare och apotekare) samt vård- och receptarieutbildningar som ser på sina framtida arbetsmöjligheter som antingen ganska eller mycket goda. Den framtidstron delas endast av mindre än hälften av studenterna inom humaniora och konstnärliga utbildningar, vilket är den minsta andelen inom de olika utbildningsområdena i vår undersökning. Detta speglar också verkligheten när det gäller den faktiska etableringen på arbetsmarknaden om vi ser till tidigare generationer av studenter.[39]

Som vi nyss redovisade ser studenter som upplever stora funktionshinder inte riktigt lika ljust på sina framtida arbetsmöjligheter som andra studenter. Är det också sant om vi jämför studenter som studerar på liknande utbildningar? I flera fall förhåller det sig så och för några utbildningsområden är resultatet tydligt – studenter som upplever stora funktionshinder i studiesituationen skiljer ut sig med en jämförelsevis mindre positiv tro på sina framtida arbetsmöjligheter om de studerar något samhällsvetenskapligt ämne eller om de studerar till civilingenjör, högskoleingenjör eller lärare.

Resultatet gäller dock inte helt generellt. Bland de studenter som utbildar sig inom vård- och receptarieutbildningar ser de olika studentgrupperna ungefär lika positivt på de kommande möjligheterna att få ett arbete inom det utbildningsområdet. Även inom området naturvetenskap, matematik och datautbildning är det små skillnader mellan studenter med

[39] UKÄ (2025), *Etablering på arbetsmarknaden efter studier i högskolan – Examinerade på grundnivå och avancerad nivå 2021/22*, datum 2025-05-15, Diarienr. 51-00048-25.

olika funktionsvariationer. Som redan nämnts är tron på de framtida arbetsmöjligheterna svag bland studenterna inom humaniora, och det fördelar sig ungefär jämlikt över olika studentgrupper indelade efter funktionsvariation.

Förbereder studierna för framtida arbetsliv?

Studenternas syn på sina framtida arbetsmöjligheter kan hänga ihop med flera olika ting. Till exempel kan det handla om utbudet av arbeten på arbetsmarknaden eller hur väl studierna i högskolan förbereder för det framtida arbetslivet. Ungefär hälften av studenterna som upplever stora funktionshinder tycker att studierna har förberett dem för ett framtida arbetsliv i ganska eller mycket hög grad. Det är en mindre andel än i övriga grupper där andelen varierar runt 70 procent i de olika grupperna. Det här mönstret återkommer också om kvinnor och män analyseras var för sig.

Vi har inte undersökt vad skillnaden beror på, men med hänvisning till kapitlet om *Individuella stöd* kan vi åtminstone konstatera att det är vanligare att studenter som upplever stora än vissa funktionshinder inte tycker att de får det stöd som de behöver från lärosätet. Samtidigt anser de i större utsträckning än studenter som upplever vissa funktionshinder att otillräckligt stöd från lärosätet påverkar deras studieresultat negativt. Dessutom har studenter som upplever stora funktionshinder rapporterat att de i något lägre utsträckning än övriga studenter tycker att utbildningen de studerar på har bidragit till yrkesrelaterade kunskaper och färdigheter (se kapitlet *Studiemotiv, lärande och undervisning)*.

Tabell 21. Svar på frågan ”I vilken grad känner du dig genom dina studier väl förberedd för ett framtida arbetsliv?”
Procent.

	Mycket låg grad	Ganska låg grad	Ganska hög grad	Mycket hög grad	Vet inte
Ingen funktionsnedsättning	4	22	54	17	4
Funktionsnedsättning *utan* hinder	4	21	53	18	5
Funktionsnedsättning *med* hinder	7	26	50	13	5
- med vissa hinder	5	24	53	14	5
- med stora hinder	12	32	42	10	5

Vem planerar för en forskarutbildning?

Ett alternativ till att börja jobba direkt efter högskolestudierna kan ibland vara att påbörja en forskarutbildning. Har studenter som upplever

funktionshinder i studiesituationen några sådana planer och skiljer sig deras planer från andra studenters?

Liknande planer i olika grupper

Det visar sig att oavsett funktionsvariation är det runt tio procent som planerar att söka till studier på forskarnivå när de är klara med den nuvarande utbildningen. Här skiljer studenter som upplever stora funktionshinder alltså inte ut sig, utan deras intresse för forskarstudier är detsamma som bland övriga grupper av studenter. Resultatet gäller också för både kvinnor och män.

Sannolikt är det många studenter som inte har funderat så mycket på om de ska fortsätta till forskarutbildningen eller inte. Det kommer till uttryck i att det i samtliga grupper är vanligt att man har besvarat frågan om planer på framtida forskarstudier med antingen ett ”kanske” eller ett ”vet inte”. Svaren i de olika grupperna varierar inom intervallet 39–45 procent.

Tabell 22. Svar på frågan ”Har du planer på att söka till studier på forskarnivå (doktorandstudier) efter avslutad utbildning?”
Procent.

	Ja	Kanske	Nej	Vet inte
Ingen funktionsnedsättning	8	32	53	7
Funktionsnedsättning *utan* hinder	10	36	49	5
Funktionsnedsättning *med* hinder	9	36	47	8
- med vissa hinder	8	37	47	8
- med stora hinder	12	33	45	10

Varför vill studenterna inte söka till forskarutbildningen?

Det är ganska självklart att inte alla studenter tänker sig en fortsättning av studierna på forskarnivå. Men det är ändå intressant att se vad skälen är till att de inte har sådana planer och om skälen är liknande oavsett funktionsvariation. De studenter som har svarat att de inte har några planer på att söka till studier på forskarnivå (45–53 procent i de olika grupperna) har haft möjlighet att markera det huvudsakliga skälet till att de inte vill söka sig vidare.

Oavsett funktionsvariation – vanligt att vilja jobba efter studierna

Den främsta anledningen till att inte vilja söka sig vidare till studier på forskarnivå efter avslutad utbildning är att man vill börja jobba. Det stämmer in på samtliga studentgrupper även om andelen som svarat så varierar.

Studenter med stora funktionshinder tror att kraven är för höga i forskarutbildningen

Flera av skälen till att inte vilja söka till forskarutbildningen är ungefär lika vanliga eller ovanliga oberoende av studenternas funktionsvariation. Ett undantag är de som uppger som skäl att de tror att kraven i forskarutbildningen är för höga. Här är det tydligt att studenter som upplever stora funktionshinder har angett det skälet (20 procent) i större utsträckning jämfört med andra grupper (7–9 procent).

Vi har tidigare redovisat att det är ungefär lika vanligt i alla grupper att planera för fortsatta forskarstudier. Kanske finns det någon form av dubbelhet här bland studenter som upplever stora funktionshinder. Å ena sidan kan fortsatta forskarstudier uppfattas som något välkänt och man kan därför tänka sig att stanna kvar i den akademiska miljön där man redan har lärt sig att orientera sig och be om stöd. Å andra sidan har en del av dessa studenter fått kämpa extra med studierna på grund av de funktionshinder som de möter vilket de tar in i beräkningen av om de kan klara av kraven i forskarutbildningen. Det betyder att bland dem som inte vill läsa vidare på forskarnivå kan hinder kopplade till själva funktionsnedsättningen ibland vara ett skäl. En student som upplever funktionshinder i studiesituationen uttrycker det på följande sätt i ett fritextsvar.

Student som upplever funktionshinder som inte planerar att söka vidare till forskarutbildningen.

Jag tror att min kunskap och begåvning räcker till för forskningsnivå; men min [studentens funktionsnedsättning anges] är sån att det inte matchar med forskarvärlden.

Slutsatser och reflektioner

I denna undersökning har studenter med funktionsnedsättning rapporterat både bra och dåliga erfarenheter av att studera i högskolan. Det kommer till uttryck i såväl de fasta svarsalternativen som i fritextsvaren. Vi inleder med att illustrera detta med några citat från fritextsvaren.

Först ett citat från en student med funktionsnedsättning som har positiva erfarenheter av att studera i högskolan.

Det har funkat bra, haft öppen dialog med lärarna om min nuvarande situation och de har haft stor förståelse och anpassat handledningar samt redovisningar efter mina behov.

Därefter ett längre citat från en student med funktionsnedsättning som levandegör en mer problematisk studiesituation.

Det läggs en otrolig mängd förväntningar på en själv att kommunicera sina behov och se till att de möts. Inför varje ny kurs måste man på nytt förklara och fråga efter anpassning av den specifika läraren – det tar väldigt mycket tid och energi från studierna och resulterar oftast i att jag inte säger något alls trots att jag har intyg från NAIS och rekommendationer om anpassning. Resurserna är dessutom så oerhört limiterade att de lottas ut, man får hjälp om man har tur. Exempelvis så vet jag inte förrän jag kommer till examinationssalen dagen då jag ska skriva tentan om jag kommer få anpassning eller inte, det orsakar en enorm stress.

En och samma person kan också rapportera såväl positiva som negativa erfarenheter av att vara student med funktionsnedsättning och ibland hänvisar man såsom studenten nedan till den variation som kan finnas mellan till exempel institutioner och lärare.

Allt varierar otroligt från institution till institution och lärare till lärare. Vissa är mer tillmötesgående än andra och vissa är totalt oförstående och går knappt att prata med.

Vad resultaten visar – en snabb överblick

Även om det kanske är uppenbart vill vi understryka att det är studenternas egna uppfattningar och erfarenheter som denna undersökning bygger på. Universitet och högskolor arbetar på olika sätt med att till exempel ge individanpassade stöd till studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen, skapa tillgänglighet till lärosätets lokaler och arbeta förebyggande mot diskriminering.

Denna undersökning är ingen utvärdering av det arbetet utan det är just studenternas upplevelser och erfarenheter som står i fokus. Vi kan inte heller uttala oss om studenternas förväntningar på stöd, tillgänglighet och anpassningar är rimliga eller inte. Undersökningen ger inte svar på den typen av frågor. De erfarenheter och upplevelser som studenter med funktionsnedsättning rapporterar ger dock viktig kunskap om vad som fungerar för dem i studiesituationen och var någonstans det brister, och där kanske åtgärder behöver sättas in. I det sammanhanget hoppas vi att undersökningens resultat kan vara till nytta för de som arbetar med funktionshindersfrågor inom exempelvis myndigheter, lärosäten och andra organisationer. Ett viktigt syfte med undersökningen är också att möjliggöra framtida uppföljningar med registeruppgifter av den här gruppen studenter, avseende exempelvis genomströmning och etablering på arbetsmarknaden efter avslutade studier.

I undersökningen har vi analyserat hur studenterna har svarat på de olika frågorna efter deras olika funktionsvariationer. Den största gruppen består av studenter utan funktionsnedsättning. Sedan har vi delat in studenter med funktionsnedsättning i tre olika grupper utifrån vilka eventuella begränsningar eller hinder som de har rapporterat att de upplever i studiesituationen: inga funktionshinder, vissa funktionshinder och stora funktionshinder.

Till att börja med kan vi konstatera att de olika studentgrupperna på det stora hela har svarat ganska lika när det gäller till exempel varför de studerar, vad de har lärt sig i utbildningen, vad de tror om sina framtida möjligheter på arbetsmarknaden och om de har planer på att söka till forskarutbildningen.

Vi kan också konstatera att både studenter med och utan funktionsnedsättning sammanfattningsvis är nöjda med sin utbildning. En stor majoritet tycker att den är ganska eller mycket bra, även om studenter som upplever stora funktionshinder i studiesituationen ger utbildningen ett något lägre betyg. Det visar att många studenter med funktionsnedsättning har goda erfarenheter av högskolans utbildning.

Men det finns också flera skillnader mellan olika studentgrupper. Det handlar om skillnader i studievillkor inom områden såsom tillgänglighet i den fysiska och digitala studiemiljön, socialt utanförskap, stress och oro samt den ekonomiska situationen. Det är genomgående studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen, och

speciellt de som upplever stora hinder, som har svarat på ett annat sätt och med mer negativa erfarenheter på dessa områden. Erfarenheterna från studenter utan funktionsnedsättning och studenter med en funktionsnedsättning som inte upplevs hindrande skiljer sig däremot inte åt. Dessutom, bland studenter med funktionsnedsättning är det framför allt de som upplever stora funktionshinder som rapporterar att de har varit utsatta för kränkande särbehandling från lärare eller andra studenter på grund av sin funktionsnedsättning.

De frågor i enkäten som rör individuellt stöd för att kunna studera har enbart ställts till de studenter med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen. Inte alla studenter i denna grupp har sökt stöd från lärosätet, men bland de som har gjort det är många nöjda med stödet i samband med examination eller förflyttningar inom lärosätets område. Samtidigt efterfrågar många studenter mer stöd i samband med lärarledd undervisning, grupparbeten och självstudier.

Vanligare med könslikheter än könsskillnader i studievillkor

Vi har redovisat och dragit slutsatser kring hur kvinnor och män har svarat på de olika frågorna. Det har varit viktigt bland annat mot bakgrund av att det i det nationella målet för funktionshinderspolitiken står att målet ska bidra till ökad jämställdhet.

Bland studenterna är andelen som upplever funktionshinder större bland kvinnorna än bland männen – 27 procent jämfört med 16 procent. Delvis hänger det ihop med att långvarig psykisk ohälsa och kronisk sjukdom är jämförelsevis vanligare bland de kvinnliga studenterna. Här finns alltså en tydlig könsskillnad.

Om vi i stället ser till hur kvinnor och män har svarat på frågorna om sin studiesituation så har de ofta svarat på liknande sätt även om det finns undantag. Ibland hänger det också på vilket perspektiv man intar om det är en könsskillnad eller inte. Givet liknande funktionsförmåga har till exempel kvinnliga studenter i de flesta fall större ekonomiska svårigheter än sina manliga studiekamrater. Det är en könsskillnad. Men samtidigt, uppdelat på kvinnor och män är det i båda fallen de studenter som upplever stora funktionshinder som rapporterar den sämsta ekonomin. Med detta perspektiv ser det alltså lika ut mellan könen.

Regeringen vill att målet för funktionshinderspolitiken ska nås med hjälp av fyra inriktningar

Regeringen har pekat ut fyra inriktningar eller arbetssätt för att nå det nationella målet för funktionshinderspolitiken, det vill säga hur personer med funktionsnedsättning ska bli fullt delaktiga i samhället och uppnå jämlika levnadsvillkor. En del av frågorna i Studentspegeln berör tre av dessa inriktningar, nämligen befintliga brister i tillgängligheten,

individuella stöd och lösningar för individens självständighet samt att förebygga och motverka diskriminering.

Universitet och högskolor anstränger sig för att på olika sätt stödja och underlätta studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning på dessa områden. För många studenter är till exempel det individanpassade stödet en förutsättning för att de ska kunna genomföra sin utbildning. Samtidigt visar undersökningens resultat på stora skillnader i studenternas upplevelser av lärosätenas stöd. Eftersom ett viktigt syfte med undersökningen är att uppmärksamma eventuella problem och svårigheter i studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning kommer vi i den här avslutande diskussionen titta lite närmare på dessa frågor.

Tillgänglighet och diskriminering – studenter som upplever stora funktionshinder har störst svårigheter

Det är framför allt studenter som upplever stora funktionshinder som har erfarenhet av brister både i lärosätets digitala och fysiska studiemiljö. Vi tolkar det som bristande tillgänglighet. Bristande tillgänglighet är också en form av diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567). Dessutom rapporterar studenter som upplever stora funktionshinder i jämförelsevis större utsträckning än andra grupper av studenter med funktionsnedsättning att de har erfarenhet av diskriminering i form av kränkande särbehandling på grund av sin funktionsnedsättning.

Individanpassade stöd till studenter är viktigt

Undersökningens resultat visar tydligt på den betydelse som de individanpassade stöden har för studenter som upplever funktionshinder i studiesituationen. Bland de studenter som har uppgivit att de har fått stöd från lärosätet anser nästan alla att de antingen är beroende av stödet från lärosätet för att fortsatt kunna studera eller att stödet underlättar deras studier. Samtidigt uppger många som saknar stöd från lärosätet, eller som upplever stödet som otillräckligt, att de har påverkats negativt på olika sätt. Det gäller såväl deras mående som deras studieresultat.

Behov av mer stöd i samband med grupparbeten och självstudier

Ett tydligt resultat är att för många studenter som upplever funktionshinder i samband med studierna fungerar det individanpassade stödet från lärosätet. Men det ser olika ut i olika studiesituationer. Om vi ser till de studenter som har sökt stöd från lärosätet är det omkring 80 procent av studenterna som uppger att de har fått stöd helt eller delvis i samband med examinationer eller förflyttningar inom lärosätets område. I stället är det framför allt i samband med självstudier eller grupparbeten samt lärarledd undervisning som studenterna förväntar sig mer stöd. Till exempel har närmare hälften av de studenter som uppger att de skulle behöva stöd i samband med självstudier eller grupparbeten inte fått något, och

bland studenter som upplever stora funktionshinder är andelen ännu större.

I undersökningen har vi inte jämfört svaren från studenter vid olika lärosäten – urvalets storlek medger inte det. Men att en del studenter upplever att de inte får det stöd som de behöver, kan bland annat hänga ihop med att det finns skillnader i stöd både mellan lärosäten och mellan till exempel institutioner eller utbildningar inom samma lärosäte. Det var något som framkom i en annan rapport från UKÄ vilken har kartlagt lärosätenas arbete med riktat pedagogiskt stöd (RPS).[40] Ett resultat i den rapporten var bland annat att lärosätenas erbjudande om RPS var olika generöst utformat både med avseende på vilka stödtyper som erbjuds och i vilken omfattning.

Det finns alltså goda skäl att uppmärksamma att det finns studenter som inte tycker att de får det individanpassade stöd som de behöver från lärosätet. Samtidigt är det studenternas egen uppfattning som undersökts i Studentspegeln. UKÄ har inte undersökt i vilken utsträckning förväntningarna stämmer överens med lärosätenas praktiska förutsättningar att ge individuellt stöd. För det skulle krävas andra, mer kvalitativa studier av studenters och lärares erfarenheter. Det är svårt att sia om framtiden, men det finns vissa tecken som tyder på att det eventuellt kommer att bli svårare för lärosätena att tillhandahålla individanpassade stöd av bra kvalitet i tillräcklig omfattning. Bakgrunden är att den ekonomiska situationen för stödverksamheten har blivit mer ansträngd de senaste åren i takt med att antalet studenter som söker stöd har ökat kraftigt och de nationella medlen har då inte kunnat täcka underskotten.[41]

Eftersom antalet studenter som söker RPS har ökat kraftigt över tid skulle man kunna tro att alla studenter i behov av stöd söker. Men så verkar inte vara fallet om vi ser till vad studenter som upplever funktionshinder har svarat i Studentspegeln.

Vem bär ansvaret – lärosätet eller samhället utanför?

Sveriges universitet och högskolor tillhandahåller helt klart individanpassat stöd till många studenter med funktionsnedsättning, även om inte alla studenter tycker att det är tillräckligt.

Därutöver upplever en fjärdedel av studenterna samhällets stöd utanför högskolan som otillräckligt för att de ska kunna studera. Vi har inte frågat studenterna vad de specifikt har tänkt på för typ av stöd när de har besvarat den frågan. Vi vet inte heller om det handlar om stöd som skulle behövas utöver det stöd som lärosätet tillhandahåller eller om man ibland

[40] UKÄ (2025), *Stöd till studenter med funktionsnedsättning – En kartläggning av det riktade pedagogiska stödet vid universitet och högskolor.* Rapport 2025:5.
[41] Ibid.

tycker att det saknas stöd på grund av oklarheter kring vem som ansvarar för ett visst stöd, det vill säga om det är lärosätet, kommunen, regionen eller någon annan.

Angående studiemedel så utbetalas dessa av CSN och finansieras av staten, och är alltså inte ett ansvar för lärosätena. Eftersom studiemedel kan underlätta studierna för alla studenter kan man säga att de är generellt utformade. Därutöver finns det individanpassade studiemedel som studenter med funktionsnedsättning kan söka från CSN. Studenter som på grund av sin funktionsnedsättning behöver lägga mer tid på studierna än den faktiska kan söka sådana anpassade studiemedel. Till exempel kan de söka fullt studiemedel fast de avser att ta kurspoäng som motsvarar deltidsstudier.

Det är inte alla studenter med funktionsnedsättning som är i behov av sådana anpassade studiemedel, men utifrån svaren i Studentspegeln kan vi tro att möjligheten är ganska okänd bland studenterna. Samtidigt, även om en student känner till möjligheten att söka studiemedel för en högre takt än den faktiska så kan hen ha svårt att få sådana studiemedel beviljade redan från den första terminen. Det är en slutsats som härrör från en ärendegranskning av CSN.[42]

Familj och vänner erbjuder stöd

När stödet från lärosätet eller samhället i övrigt inte räcker till, kan familj och vänner behöva bära ansvaret för att en student med funktionsnedsättning ska kunna studera. Det faktum att var fjärde student med funktionsnedsättning som upplever hinder i studiesituationen har fått hjälp i stor utsträckning från familj eller vänner för att kunna studera skulle kunna vara tecken på det.

Hur vanligt är det att studenter har en funktionsnedsättning?

Enligt vad studenterna själva har svarat i Studentspegeln är det 35 procent som har en funktionsnedsättning. I den siffran inkluderas såväl olika typer av funktionsnedsättningar såsom rörelsehinder, dyslexi och svårare synnedsättning som kroniska sjukdomar eller långvarig psykisk ohälsa. Andelen sjunker till 23 procent om vi endast inkluderar de studenter med funktionsnedsättning som också upplever att deras funktionsnedsättning har begränsat dem eller utgjort något hinder i samband med studierna.

Man kan tycka att det är stora andelar. Undersökningens utgångspunkt är studenternas egna upplevelser. Det är således inte en objektiv mätning av andelen studenter med funktionsnedsättning. Inte heller är det möjligt att använda register för att definiera gruppen vi är intresserade av. Vi ser

[42] CSN (2022), *Studiemedel för studerande med funktionsnedsättning – resultat från en ärendegranskning.* Rapport, CSN diarienummer ADM/2022:421.

dock liknande andelar i andra undersökningar som mäter funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa bland unga. I till exempel undersökningen Eurostudent, som UHR ansvarar för i Sverige, uppgav 43 procent av studenterna någon funktionsnedsättning i omgång VIII (insamlingsår 2022).[43]

En ytterligare aspekt är att det inte är alla studenter av de 23 procenten som upplever funktionshinder som har sökt stöd från lärosätet. Baserat på studenternas svar i Studentspegeln är det ungefär 9 procent av alla studenter som har vänt sig till lärosätet för att få stöd i sin studiesituation.

Vi kan också konstatera att hur man frågar har betydelse för andelens storlek. I den senaste Studentspegeln ställde UKÄ frågor om studenternas funktionsnedsättning med hjälp av flervalsfrågor och det är känt sedan tidigare att det ger en större andel personer med funktionsnedsättning än en enda enkel fråga.[44] Till exempel skulle andelen studenter som uppger att de har en funktionsnedsättning sannolikt vara mindre om vi inte hade haft dyslexi som ett av svarsalternativen i frågan om funktionsnedsättning. Dessutom har vi specifika frågor om långvarig psykisk ohälsa och kronisk sjukdom, vilket förmodligen också bidrar till en större andel studenter med funktionsnedsättning.

Hur stor andel av studenterna som svarar att de har en funktionsnedsättning hänger troligen också samman med vilken population av studenter det gäller. I denna undersökning inkluderas varken inresande studenter eller nybörjarstudenter. Om dessa grupper hade inkluderats hade andelen studenter med funktionsnedsättning kanske varit annorlunda. Vi föreslår inte på vilket sätt utan önskar endast peka på det faktum att populationen kan ha betydelse.

Andelen av studenterna som har en funktionsnedsättning kan förstås också förändras över tid. Oavsett vad det beror på så finns det tecken som tyder på att det har skett en faktisk ökning. Andelen studenter med funktionsnedsättning har till exempel ökat från 27 till 43 procent i enkätundersökningen Eurostudent mellan insamlingsåren 2016 och 2022.[45] En ytterligare indikation är att det har skett en tydlig ökning över tid av andelen av de registrerade studenterna som har beretts riktat pedagogiskt stöd.[46]

En kritisk reflektion

Vi har lagt oss vinn vid att urskilja studenter med funktionsnedsättning på ett relevant sätt i Studentspegeln. Dessutom har vi funnit det

---

[43] Eurostudent database. https://database.eurostudent.eu/drm/
[44] SCB (2024), *Levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Slutrapport regeringsuppdrag*. Rapport 2024:4.
[45] Svarsalternativen i Eurostudent VI och VIII är liknande men inte exakt lika.
[46] UKÄ (2025), *Stöd till studenter med funktionsnedsättning, En kartläggning av det riktade pedagogiska stödet vid universitet och högskolor.* Rapport 2025:5.

analytiskt relevant att kunna urskilja studenter med funktionsnedsättning som upplever att de möter hinder eller begränsningar i studiesituationen. Som framgår av resultaten skiljer sig erfarenheterna från dessa studenter, och framför allt om de upplever stora hinder, i många fall från övriga studenters.

Icke desto mindre så mäter vi då kanske delvis det som vi sedan vill undersöka, såsom exempelvis tillgängligheten till lärosätets lokaler. Mer precist: kan det vara så att det bland annat är hindren i den fysiska studiemiljön som studenter vilka upplever funktionshinder har i åtanke när de svarar att de upplever begränsningar i sina studier? Eller är det kanske så att studenter med funktionsnedsättning som upplever begränsningar svarar på det sättet även om lärosätet har ordnat en god tillgänglighet till lokalerna? Även om vi inte vet så uppfattar vi ändå att frågan om begränsningar i studiesituationen är analytiskt relevant eftersom den ringar in en grupp studenter som har större svårigheter än andra. Och det är nog inte självklart att studenter som möter stora funktionshinder ska ha större svårigheter än övriga studenter på vissa andra områden – exempelvis att de har en jämförelsevis sämre ekonomi. Det kan vara en ytterligare indikation på att frågan om hinder i studiesituationen är relevant.[47]

Sammanfattningsvis vill vi alltså vara öppna med att vi inte vet hur studenter med funktionsnedsättning har tänkt när de besvarade frågan om eventuella begränsningar i samband med studierna.

Framtida Studentspeglar

I och med att UKÄ har fått i uppdrag av regeringen att följa upp funktionshinderspolitiken i den högre utbildningen så behöver vi utveckla ett system för uppföljning på det området. Eftersom UKÄ inte har tillgång till registeruppgifter om studenternas funktionsnedsättning är det nödvändigt att vi utvecklar andra metoder för att samla kunskap om studenter med funktionsnedsättning i högskolan, och här fyller Studentspegeln en viktig funktion. Dessutom ger den oss kunskap om studenternas studiesituation som inte är möjlig att fånga med hjälp av registeruppgifter. Studentspegeln med insamlingsår 2024 är inte den första spegel som UKÄ genomför, men det är första gången som vi har utvecklat flera frågor utifrån ett funktionshindersperspektiv. Det handlar dels om att urskilja studenter med funktionsnedsättning på ett relevant sätt och dels om att ställa frågor om studenternas studiesituation utifrån ett funktionshindersperspektiv.

UKÄ har som ambition att genomföra fler Studentspeglar och att i dessa följa upp vissa frågor som ställdes i samband med datainsamlingen 2024 som är relevanta utifrån ett funktionshindersperspektiv. På så sätt kan vi

[47] Notera att en följdfråga om hur begränsade studenter med funktionsnedsättning är i sina studier också har ställts i tidigare nämnda enkätundersökningarna Eurostudent VI och VIII.

skapa en tidslinje och få en uppfattning om hur studievillkoren för studenter med olika funktionsvariationer utvecklas över tid.

I arbetet med att välja ut frågor för vidare uppföljning ingår också att arbeta med frågornas utformning. Det innebär en möjlighet för UKÄ att till exempel fortsätta utveckla frågorna om studenternas funktionsnedsättning och hur vi ska urskilja de olika grupperna på bästa sätt. Vi har då också möjlighet att utbyta tankar och idéer med relevanta aktörer.

Andra överväganden kan röra urvalet. I den Studentspegel som ligger till grund för svaren i denna rapport ingick inte nybörjarna i högskolan. Möjligen innebär det att ett antal studenter som upplever funktionshinder i studiesituationen har avbrutit sina studier innan de har fått en chans att besvara enkäten. Om det skulle stämma så kan vi ha underskattat andelen studenter som upplever funktionshinder i studiesituationen. Och vidare, om en orsak till avhoppen är otillräckligt stöd från lärosätet har vi kanske även underskattat hur stor andel av studenterna som upplever det individanpassade stödet som otillräckligt.

Andra framtida studier av UKÄ

Som har framgått är Studentspegelns fokus studenternas studiesituation, men undersökningen skulle också kunna utgöra en grund för andra typer av studier. Till exempel skulle vi kunna koppla uppgifter om examina i SCB:s Universitets- och högskoleregister till de studenter som ingår i undersökningen. På så sätt kan vi få en uppfattning om hur genomströmningen ser ut för studenter med skilda funktionsvariationer.

En annan möjlig studie är att vi med hjälp av uppgifter i register följer upp vad de olika studentgrupperna i undersökningen har för framtida sysselsättning och ställning på arbetsmarknaden. I kapitlet om studenternas framtidsplaner framgår det att en majoritet av studenterna har goda förhoppningar om att få ett jobb inom det område som de utbildar sig för. Samtidigt är studenter med funktionsnedsättning som upplever stora hinder i studiesituationen något mindre optimistiska jämfört med andra studenter. Kanske finns det fog för det. Studenter som har avlagt en examen i högskolan har ofta en hög etableringsgrad på arbetsmarknaden, med vissa variationer mellan olika utbildningar, men till exempel visar statistik från SCB att personer med funktionsnedsättning är underrepresenterade bland sysselsatta i befolkningen.[48] Mot denna bakgrund är det angeläget att följa studenternas övergång mellan högskola och arbetsmarknad också för studenter med funktionsnedsättning. Tidigare har UKÄ inte haft någon sådan möjlighet.

Det är ännu för tidigt att säga vad utgången blir av ett sådant utvecklingsarbete, men vår ambition och förhoppning är att UKÄ i framtiden

[48] SCB (2025), *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2024.*

ska kunna följa upp övergången till arbetsmarknaden för studenter med olika funktionsvariationer.

Om undersökningen

Studentspegeln är en enkätundersökning som riktar sig till studenter på svenska universitet och högskolor exklusive inresande studenter (utbytesstudenter och freemover-studenter). Syftet med undersökningen är att ge en nationell bild av högskolestudenters uppfattning om och erfarenheter av sin utbildning och studiesituation. Den utgår från studenternas perspektiv, de får möjlighet att ge sin bild av sin studiesituation. Några av områdena som undersöks är kvalitetsaspekter, examination, studiemiljö, fusk, hälsa och ekonomi.

Studentspegeln har redovisats i rapporter från 2002, 2007, 2016, 2021 och 2025. En del frågor återkommer från tidigare undersökningar medan andra är nya i den aktuella undersökningen. Att följa upp studiesituationen för personer med funktionsnedsättning har varit i särskilt fokus för den senaste undersökningen som genomfördes 2024. I och med ett större urval än tidigare fanns möjlighet att belysa studiesituationen samt inkludera specifika frågor till personer med funktionsnedsättning på ett sätt som inte varit möjligt tidigare.

Undersökningen har genomförts av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Universitetskanslersämbetet (UKÄ).

Population och urval

Populationen, det vill säga de objekt vi vill dra slutsatser om, är studenter som studerat minst två terminer vid svenska universitet/högskolor. Inresande studenter är inte inkluderade i populationen.

För att dra ett urval från populationen skapades en urvalsram med hjälp av Universitets- och högskoleregistret (höstterminen 2023), vilken bestod av cirka 163 000 personer, exklusive övertäckning. Urvalsramen utgjordes av studenter som har studerat minst två terminer, det vill säga höstterminen 2023 och vårterminen 2023. Studierna skulle ha varit vid samma lärosäte och studenten skulle ha klarat av minst 7,5 högskolepoäng under vårterminen 2023.

Från urvalsramen drogs ett urval om 50 000 personer. 13 procent av urvalet var övertäckning, mestadels studenter som hunnit avsluta sina studier innan enkäten skickades ut. Urvalet, exklusive övertäckning, bestod av 43 400 studenter. Det var totalt 10 176 studenter som besvarade frågeblanketten, vilket ger en svarsfrekvens på 23 procent.

Urvalet är stratifierat på lärosäte och kön för att säkerställa att alla lärosäten med fler än 200 studenter är representerade i undersökningen.

Urvalet drogs genom ett stratifierat obundet slumpmässigt urval vilket innebär att alla objekt inom ett stratum har samma sannolikhet att komma med i urvalet.

Enkät och datainsamling

Undersökningen genomfördes genom en webbenkät och urvalspersonerna kontaktades främst digitalt genom digital brevlåda (Kivra, Min Myndighetspost eller Billo). Brev skickades per post i de fall urvalspersonerna saknade digital brevlåda. Det var 90 procent av urvalspersonerna som hade en digital brevlåda.

Efter inbjudningsbrevet till undersökningen skickades det ut fyra påminnelser. Den andra påminnelsen skickades ut per post till samtliga urvalspersoner.

Grundläggande för bra kvalitet i en undersökning är kvaliteten på de data som samlas in. Ett fel som kan uppstå vid mätning är att lämnade uppgifter skiljer sig från faktiska uppgifter. Felet kallas mätfel och kan uppkomma då uppgiftslämnaren inte minns de faktiska uppgifterna, missförstår frågan eller medvetet svarar felaktigt. För att minska risken för mätfel har blanketten därför genomgått en mätteknisk granskning av SCB. Blanketten, som består av en webbenkät, bestod av 71 numrerade frågor varav flera hade delfrågor, totalt ingick 129 frågor. Referensperioden, den tidpunkt som svaren avser, är vårterminen 2024 för de flesta frågorna. Enkäten i sin helhet finns i en bilaga på UKÄ:s webbplats.

Bortfall och viktberäkning

Bortfallet består dels av dem som inte svarar på enkäten, objektsbortfall och dels de som inte svarar på vissa frågor, partiellt bortfall. För majoriteten av frågorna varierar det partiella bortfallet mellan 0 och 2 procent. Om de urvalspersoner som utgör bortfallet skiljer sig från de svarande i hur de skulle svara på undersökningen ökar risken för systematiska fel (bias). För att minska skevheten beräknas vikter som används för att skatta resultat.

I en urvalsundersökning är skattningarna, resultaten, behäftade med osäkerhet på grund av att endast en delmängd av populationen studeras. Bortfallet gör att antalet svar minskar ytterligare vilket ökar osäkerheten. För varje svarande person har en vikt beräknats. Syftet med detta är att kunna redovisa resultat för hela populationen och inte bara för de svarande. Både urvalsosäkerhet och bortfallsskevhet kan reduceras genom att använda ett effektivt uppräkningsförfarande, så kallad kalibreringsestimation. Vikterna kompenserar för objektsbortfallet, men inte för det partiella bortfallet.

I samband med att skattningar tas fram beräknas också ett osäkerhetstal. Det intervall som bildas av procentskattningen ± osäkerhetstalet blir här

ett 95-procentigt konfidensintervall, dvs. ett intervall som med 95 procents sannolikhet innehåller det faktiska värdet. Osäkerhetstalet redovisas i tabellbilagan för respektive svarsandel (procentskattning) med kolumnrubriken +/-.

Konfidensintervallen för andelarna kan användas för att dra slutsatser om huruvida det finns en statistiskt signifikant skillnad, även kallad statistiskt säkerställd skillnad, med 95 procents sannolikhet mellan två grupper. En skillnad räknas som signifikant om konfidensintervallen för två skattade andelar inte överlappar varandra.

Exempel: bland män är andelen vars undervisning bedrivits helt och hållet på engelska 15,4 ± 1,1 procent. Det betyder att det faktiska värdet med 95 procents sannolikhet ligger inom intervallet 14,3–16,5 procent. Motsvarande andel bland kvinnorna är 8,5 ± 0,7, vilket bildar intervallet 7,8–9,2. Intervallen överlappar inte med varandra vilket innebär att det med 95 procents sannolikhet finns en skillnad mellan grupperna. Skillnader som beskrivs i rapporten är statistiskt säkerställda om inget annat anges.

Konfidensintervallen är bredare när redovisningsgrupper är små till antalet vilket innebär att det kan se ut som att svarsandelar/andelsskattningar skiljer sig mellan grupper trots att det inte är en statistiskt säkerställd skillnad. Det är i synnerhet aktuellt för redovisningsgrupper bland studenterna med funktionshinder.

Beskrivning av tabeller

Alla skattningar, i det här fallet procentandelar, samt osäkerhetstal redovisas i tabellbilagan på UKÄ:s webbplats. En flik för respektive fråga och frågeformuleringen står som rubrik till tabellen. Det finns också uppgifter om antal svarande samt antal som inte besvarat enskilda frågor, så kallat partiellt bortfall.

Tabellerna har sekretessgranskats och prickats, så att inga uppgifter för enskilda objekt röjs. Mycket osäkra skattningar, där konfidensintervallet är större än andelsskattningen, har också prickats. Prickningen markeras genom två punkter (..) i tabellen.

För de flesta frågorna summerar andelarna till 100 procent, men i fråga 29, 38, 44, 45, 47 och 49 fick de svarande ange fler än ett svarsalternativ. Därför summerar inte statistiken till 100 procent.

Att mäta funktionsnedsättning

För att kunna följa upp funktionshinderspolitiken behövs bland annat statistik om personer med funktionsnedsättning, statistik som allra helst ska vara jämförbar både mellan undersökningar och över tid. I dagsläget är det främst genom urvalsundersökningar som det är möjligt att få

information om personer med funktionsnedsättning. Det kan vara genom frågor om huruvida den svarande bedömer sig ha en funktionsnedsättning eller inte. Funktionsnedsättning kan också mätas utifrån frågor som är formulerade för att mäta begränsningar i livet.

Ett problem med statistik om funktionsnedsättning är att sätten att mäta funktionsnedsättning ofta varierarar mellan undersökningar och över tid. Andelen med funktionsnedsättning varierar förstås beroende på hur frågan ställs, vilket också försvårar jämförbarhet mellan undersökningar, över tid och mellan länder. Därför har UKÄ tagit avstamp i tidigare arbete gällande att mäta funktionsnedsättning. Våra resultat kan också ses som ytterligare en etapp emot att standardisera frågor om funktionsnedsättning i undersökningar till studenter.

Internationella och nationella frågor

Det finns olika internationella standarder för att mäta funktionsnedsättning. Bland annat en fråga om nedsatt aktivitetsförmåga, Global Activity Limitation Indicator (GALI) och en uppsättning frågor som kallas Washington Group Short Set (WG). I dessa frågar man om urvalspersonen kan se, höra, gå/gå i trappor, komma ihåg/koncentrera sig, ta hand om sig själv eller kommunicera – i svaret graderar urvalspersonen svårigheten om det finns en sådan.

För att öka kunskapen och förbättra möjligheten till mer utvecklad statistik kring personer med funktionsnedsättning har SCB fått flera regeringsuppdrag inom området. I en utvärdering som SCB genomfört om olika definitioner av gruppen ”personer med funktionsnedsättning” framgår att det blir stora skillnader i andel beroende på hur frågan formuleras. Resultaten kommer från Undersökningen om levnadsförhållanden (ULF) och andelen som uppger att de har någon typ av funktionsnedsättning varierar mellan cirka 10 till 40 procent beroende på val av fråga, och av dem uppger hälften (5 till 20 procent) att de har en funktionsnedsättning som medför vissa eller stora svårigheter att delta på olika arenor i samhället.[49] Med det sätt som frågorna är formulerade i Eurostudent VIII uppger cirka 43 procent av studenterna att de har någon form av funktionsnedsättning, psykisk ohälsa eller andra långvariga hälsoproblem.[50]

SCB har även tagit fram en nationell fråga som kan användas för att identifiera personer med funktionsnedsättning i olika undersökningar:

> **Har du någon funktionsnedsättning?**
> Det kan till exempel vara en fysisk, psykisk, kognitiv, intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Svara utifrån din egen uppfattning.

[49] SCB (2024), *Levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Slutrapport regeringsuppdrag*. Rapport 2024:4.
[50] Databas för undersökningen Eurostudent; https://database.eurostudent.eu/

De som svarar ja kan få en följdfråga:

> **Tycker du att din funktionsnedsättning innebär några svårigheter?**
> *(Svarsalternativ; Nej, inga svårigheter, Ja, vissa svårigheter, Ja, stora svårigheter, Ja, det finns något jag inte alls klarar av)*

Det är syftet som är styrande för hur man ska välja att fråga och därmed definiera gruppen funktionsnedsatta. Det finns i synnerhet två vägar beroende på om man vill ha en subjektiv eller objektiv bild. Det ena sättet innebär att man frågar om uppgiftslämnarens egen uppfattning. Det andra är att man fokuserar på något mer objektivt, exempelvis en diagnos eller till exempel den grupp studenter som faktiskt har beretts möjlighet att få riktat pedagogiskt stöd.

Hur man väljer att mäta påverkar vilket resultat man får och vilka slutsatser man kan dra. En ytterligare aspekt att ha i åtanke när man mäter andelen med funktionsnedsättning är i vilken utsträckning man är specifikt intresserad av de som möter begränsningar/hinder eller och även de som inte möter hinder. I det inledande kapitlet under rubriken *Hur vi definierar och mäter funktionsnedsättning* framgår hur UKÄ har frågat om funktionsnedsättning i Studentspegeln och hur vi har valt att dela in studenterna i olika grupper efter deras funktionsvariation.

Referenslista

Litteratur

CSN (2022). *Studiemedel för studerande med funktionsnedsättning – resultat från en ärendegranskning.* Rapport, CSN diarienummer ADM/2022:421.

Prop. 2013/14:198. *Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering.*

Prop. 2015/16:135. *Ett övergripande ramverk för aktiva åtgärder i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter*.

SCB (2024). *Levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Slutrapport regeringsuppdrag 2024:4.*

SCB (2024). *Levnadsförhållanden för barn med funktionsnedsättning 2024:6.*

SCB (2025). *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2024*.

Stockholms Universitet (2023). *Årsredovisning 2023*.

UHR (2018). *En inblick i studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning. Eurostudent VI*. Rapport 2018:5.

UKÄ (2022). *Universitets och högskolors arbete med att främja och bredda rekryteringen till högre utbildning. Tematisk utvärdering, del 2.*

UKÄ (2025). *Stöd till studenter med funktionsnedsättning. En kartläggning av det riktade pedagogiska stödet vid universitet och högskolor.* Rapport 2025:5.

UKÄ (2025). *Etablering på arbetsmarknaden efter studier i högskolan – Examinerade på grundnivå och avancerad nivå 2021/22.* Diarienr. 51-00048-25, datum 2025-05-15.

UKÄ (2025). *Universitet och högskolor. Årsrapport 2025.* Rapport 2025:11.

UKÄ (2025). *Studentspegeln 2025*. Rapport 2025:15.

Utbildningsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende universitet och högskolor.*

Utbildningsdepartementet. *Statsliggaren 1993/94. Gemensamma bestämmelser för universitet och högskolor m.m.*

Utrikesdepartementet (2008). *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.* SÖ 2008:26.

Webbsidor och databaser

CSN, https://www.csn.se/bidrag-och-lan/for-din-situation/funktionsnedsattning.html

Databas för undersökningen Eurostudent; https://database.eurostudent.eu/

MFD, digitala utbildningen Delaktighetsguiden, https://www.mfd.se/utgangspunkter/funktionshinderspolitiken/delaktighetsguiden/

MFD, https://www.mfd.se/utgangspunkter/funktionshinderspolitiken/lar-om-politikens-mal-och-inriktning/politikens-fyra-arbetssatt/

Socialstyrelsen, https://termbank.socialstyrelsen.se/

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se